

MASKUN VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

Sisällys

1. Varhaiskasvatussuunnitelma	3
1.1 Maskun varhaiskasvatussuunnitelman laadinta.....	3
1.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.....	4
Vasuprosessi.....	6
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.....	7
2.1 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot Maskussa	8
2.2 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua	10
2.3 Arvoperusta	12
2.4 Oppimiskäsitys	14
2.5 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus.....	15
Kokopäiväpedagogiikka ja pienryhmätoiminta	16
2.6 Laaja-alainen osaaminen.....	18
Ajattelu ja oppiminen	19
Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu	20
Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot	21
Monilukutaito	22
Digitaalinen osaaminen	23
Osallistuminen ja vaikuttaminen	24
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri -kaikille yhteinen varhaiskasvatus.....	26
3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet	27
Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien yleisperiaatteiden mukaisesti	29
Sensitiivinen kasvattaja	32
Kieli- ja kulttuuritietoinen kasvattaja	34
Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen varhaiskasvatus	34
Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus	35
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.....	37
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	39
Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö	39
Yhteistyö eri tahojen kanssa	41
3.4 Lapsen varhaiskasvatuspolku - aloituksesta esiopetukseen	43

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	45
4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys	45
4.2 Pedagoginen dokumentointi	46
4.3 Monipuoliset työtavat	48
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä	50
4.5 Oppimisen alueet	55
Esimerkki projektista	57
Minä ja meidän yhteisömme	62
4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia	68
5. Lapsen tuki	71
5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut	71
5.2 Yhteistyö tuen aikana	73
Pidennetty oppivelvollisuus	73
Tiedonsiirto esiopetukseen	74
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	74
Tuen muodot	77
5.4 Lapsen tuen arviointi	78
5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana	79
5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista	81
5.7 Toimintaohje Maskun varhaiskasvatuksen henkilöstölle tehostetun ja erityisen tuen hakemisesta	82
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus	85
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Maskun varhaiskasvatuksessa	86

1. Varhaiskasvatussuunnitelma

Maskun kunnan varhaiskasvatussuunnitelma perustuu opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8274670> ja varhaiskasvatustalakiin (2022). Varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu eri toimintamuotojen työtä yhteisesti ohjaavaksi suunnitelmaksi. Maskun varhaiskasvatussuunnitelma on varhaiskasvatuksen toimijoita velvoittava asiakirja.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista kasvatus- ja koulutusjärjestelmää ja elinikäistä oppimista. Toimintaamme ohjaavat varhaiskasvatustalaki ja varhaiskasvatussuunnitelma, joissa korostetaan varhaiskasvatusta pedagogisena toimintana ottaen huomioon inklusiiviset periaatteet. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.

Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle.

Esiopetus, jota säätelee perusopetustalaki, on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatus on osa kasvatus- ja koulutusjärjestelmää ja elinikäisen oppimisen polkua.

1.1 Maskun varhaiskasvatussuunnitelman laadinta

Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma kuvaa meidän kuntamme tapaa toteuttaa varhaiskasvatusta. Tavoitteenamme on elävä varhaiskasvatussuunnitelma, jossa konkretisoituu maskulainen kasvatusnäkemys ja ajattelutapa. Vasu on arjessa toteutuva asiakirja hyvinvoivan lapsen, perheen ja työyhteisön hyväksi. Työssään varhaiskasvattaja käyttää sekä valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa että paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Varhaiskasvatussuunnitelma on varhaiskasvatuksen toimijoita velvoittava asiakirja. Lisäksi suunnitelman tehtävänä on antaa tietoa huoltajille ja yhteistyötahoille Maskun varhaiskasvatuksesta.

Maskun kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu suomen kielellä. Varhaiskasvatussuunnitelma on koko Maskun kunnan varhaiskasvatuksen yhteinen. Sen velvoittavuus koskee kaikkia toimintamuotoja: päiväkoteja ja perhepäivähoitoa, avointa varhaiskasvatustoimintaa sekä kunnan valvomia yksityisiä päiväkoteja ja perhepäivähoitoa. Yksityisessä päiväkodissa voi olla myös oma varhaiskasvatussuunnitelmansa. Maskun

kunnan varhaiskasvatussuunnitelma täydentää paikallisella tasolla valtakunnallisia Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus on muodostaa lapselle eheä kokonaisuus varhaiskasvatuksesta esiopetuksen kautta perusopetukseen.

Maskussa kuntakohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa ovat olleet laatimassa kunnan varhaiskasvatuksen ammattilaisista muodostettu työryhmä, johon ovat kuuluneet varhaiskasvatuksen erityisopettajat Riikka Kuoppa, Raija Mansikkala, Anna-Kaisa Vainio, varhaiskasvatuksen esimies Maisa Niemi ja varhaiskasvatuksen opettajat Mari Isotalo, Jasmin Kallio, Juulia Alatalo ja Mira Harjula. Varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnin osaluetta on valmisteltu myös kunnan varhaiskasvatuksen johtoryhmässä, johon on kuulunut varhaiskasvatuksen esimiehet ja varhaiskasvatusjohtaja. Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on huolehdittu siitä, että mahdollisimman moni varhaiskasvatuksen henkilökunnasta on osallistunut prosessiin. Jokaisessa päiväkodin tiimissä on käyty läpi varhaiskasvatussuunnitelmaa ja henkilöstön pohdintoja on hyödynnetty laadinnassa. Myös huoltajia ja lapsia on osallistettu haastattelujen avulla.

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan ja suunnitelma päivitetään vuosittain. Varhaiskasvatus- ja opetuslautakunta hyväksyy suunnitelman viimeistään toimintakauden alkaessa. Maskun kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on nähtävissä kunnan internetsivuilla.

1.2 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatuslain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Maskun kunnassa jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma (lapsen vasu). Varhaiskasvatussuunnitelma on ryhmän toiminnan suunnittelun ja arvioinnin työkalu. Lapsen vasun laadinnasta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja (vo) tai perhepäivähoitaja (pph) oman esimiehensä ohjauksessa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalomake ja tukimateriaali lomakkeen käyttämiseen löytyvät Vakaintrasta. Vasu laaditaan kunnan päiväkodeissa sähköiseen järjestelmään (Wilma), perhepäivähoidossa paperiversiona. Vasuun kirjataan myös huoltajien ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemyksiä lapsen kehityksen ja oppimisen edistymisestä, tuen tarpeista ja toiminnan toteuttamisesta. Mahdollisimman monipuolisen näkökulman muodostamiseksi henkilöstö keskustelee lapsesta tekemistään havainnoista ennen lapsen vasun laatimista. Osana lapsen vasun laadintaa kuuluu keskustelu lapsen

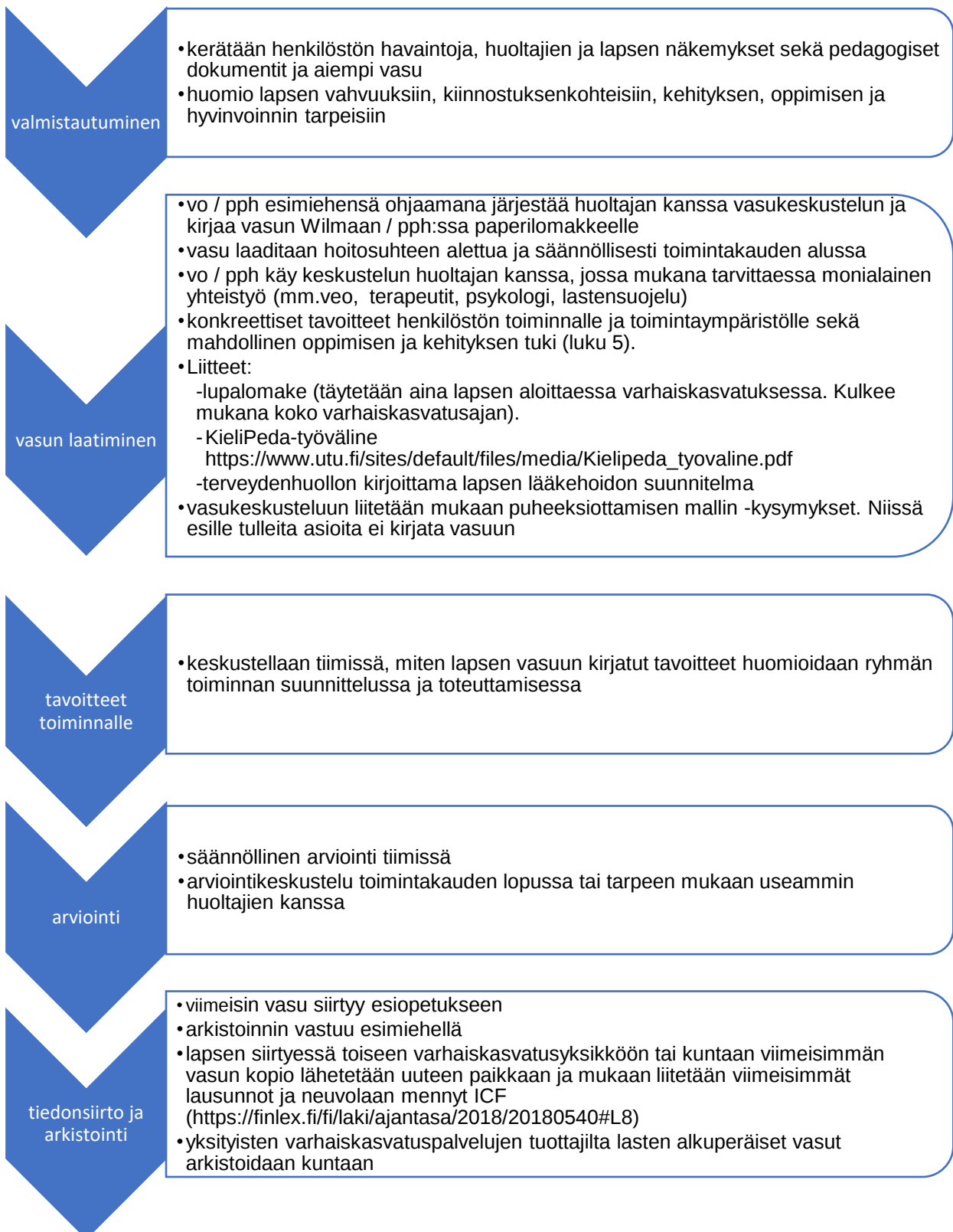
huoltajan kanssa. Myös lapsi tulee kuulluksi varhaiskasvatussuunnitelman laadinnan ja arvioinnin kaikissa vaiheissa. On tärkeää kehittää tapoja, joilla lapset voivat vaikuttaa omien vasujensa sisältöön. Vasuun tulee kirjata lapsen kiinnostuksenkohteita, vahvuuksia ja mielipiteitä varhaiskasvatuksesta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, sen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti. Vasun tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle sekä oppimisympäristölle, joilla tuetaan lapsen oppimista ja kehittymistä.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin kirjatut lapsen vahvuuksista ja tarpeista nousevat pedagogiset tavoitteet ja toimenpiteet muodostavat pohjan lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lapsen kanssa toimiva henkilöstö on tärkeässä roolissa lapsen hyvinvoinnin edistämässä, tavoitteellisen toiminnan toteuttamisessa sekä huoltajien päivittäisessä kohtaamisessa ja keskusteluissa. Heidän tulee olla tietoisia ryhmänsä lasten vasuista sitoutuakseen niissä sovittuihin tavoitteisiin.

Maskun kunnan maskotti "Maskutti"

Vasuprosessi

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Tehtävänä on tarjota Maskun kuntalaisten tarpeisiin laadukasta varhaiskasvatusta, jossa lapsen etu on ensisijaista ja toimimme ammatillisesti varhaiskasvatussuunnitelman ja varhaiskasvatuslain mukaisesti.

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia

tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti

toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset

varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö

turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä

antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa

tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä

kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen

toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä

2.1 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot Maskussa

Järjestämme Maskun kunnassa varhaiskasvatusta päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa sekä avoimena varhaiskasvatustoimintana. Maskun kunnan varhaiskasvatuspalveluista tiedotetaan kotisivuilla <https://www.masku.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/>. Täältä löytyy ajankohtaista tietoa varhaiskasvatuksen palvelumuodoista, yhteystiedot, tietoa varhaiskasvatukseen hakemisesta ja varhaiskasvatussuunnitelmista. Yksityiset varhaiskasvatuksen palvelut täydentävät kunnallisia palveluja. Ne tuovat myös oman lisänsä palveluvalikkoon erilaisten pedagogisten painotusten myötä. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa vaihtoehtoina ovat päiväkotitoiminta ja perhepäivähoito. Maskun kunta ohjaa ja valvoo yksityisten palveluntuottajien toimintaa. Tuottaja vastaa siitä, että toiminta on varhaiskasvatuslain, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Maskun varhaiskasvatussuunnitelman tai oman vasunsa mukaista. Maskussa yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja voi saada palvelusetelillä kunnan hyväksymältä yksityiseltä palveluntuottajalta päiväkotitoiminnassa ja ryhmäperhepäivähoidossa. Yksityisen hoidon tuki ja Maskun yksityisen hoidon tuen kuntalaisä tukevat yksityistä perhepäivähoitoa. Kunnallinen ja yksityinen varhaiskasvatus tekevät alueellisesti yhteistyötä tapahtumien tms. muodossa.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden tarpeiden mukaan. Kaikilla lapsilla on oikeus osallistua kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea ja oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa, Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua.

Esiopetuksessa noudatamme perusopetuslakia. Maskussa esiopetus toimii varhaiskasvatuksen alaisena ja täydentävän varhaiskasvatuksen kanssa se muodostaa lapsen kannalta toimivan kokonaisuuden. Esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus toteutetaan samassa yksikössä esiopetuksen kanssa.

Päiväkotitoiminta

Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Ryhmät suunnitellaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisiksi. Niiden muodostamisessa otetaan huomioon lasten ikä, sisarussuhteet, tuen tarve sekä henkilöstön mitoittamiseen ja ryhmien enimmäiskokoon liittyvät säännökset. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara. Kokonaisvastuu lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta, toiminnan tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajalla. Varhaiskasvatuslaki korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajan pedagogista vastuuta. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä. Ammattivastuut ja tehtävät toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla, kun kaikkien osaaminen on käytössä.

Ympäri vuorokautista varhaiskasvatusta (ilta-, yö- ja viikonloppuhoito) tarjoamme sitä tarvitseville SatuSeikelän päiväkodissa tai seudullisena ostopalveluna (esim. tietyt juhlapyhät). Lapsi voi käyttää vuorohoittoa huoltajien työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoidosta on laadittu linjaukset, joita tarkistetaan tarvittaessa. <https://www.masku.fi/wp-content/uploads/Vuorohoidon-ohjeistus-vanhemmille2022.pdf>

**Kysyimme lapsilta:
Miksi päiväkoteja on olemassa?**

- *muuten ei harjoittele mitään*
- *ei olisi hienoja askarteluja*
- *leikkiminen*
- *mennä aina päiväkotiin*
- *jos omahoitaja on kipeä voi tulla varahoitoon*
- *ettei lapsilla ole tylsää ja saa uusia ystäviä*
- *aikuisilla on kiire töihin*
- *että voi rakentaa*
- *lapset menee sinne*
- *paljon lapsia, että on kiva leikkiä*
- *voi mennä päiväkotiin, kun on päiväkotipäivä*
- *pitää mennä päiväkotiin*
- *se on ihan hauskaa*
- *sen takia, että vanhemmat pääsevät töihin.*
- *Päiväkoti on vähän niin kuin koti, koska siellä on leluja.*
- *siksi, että oppii*
- *et lapset voi mennä sinne hoitoon, ku ei ne voi yksinkään kotiin jäädä.*
- *Ne voi lähtee omin päin metsään ja eksyy sinne.*
- *lapset tulee päiväkotiin, koska on päiväkoti*
- *ku mennään nukkumaan ja me herätään, nii äiti vie mut päiväkotiin*
- *siksi kun mä tykkään tulla tänne*
- *että pitää mennä sinne*
- *siksi että voi mennä päiväkotiin leikkimään,*
kun kotona ei ole niin paljon leluja

Perhepäivähoito

Perhepäivähoito on hoitajan kotona tapahtuvaa kodinomaista varhaiskasvatusta. Perhepäivähoitajan ryhmässä voi olla (hoitajan omat lapset mukaan lukien) korkeintaan neljä kokopäiväisesti hoidossa olevaa 1–5-vuotiasta lasta ja yksi osapäivähoidossa oleva esikoululainen tai koululainen. Lapsi saa mahdollisuuden yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen pienessä ryhmässä kodinomaisessa ympäristössä. Perhepäivähoidossa opitaan monipuolisesti arjen taitoja oman hoitajan ohjauksessa leikin kautta.

2.2 Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja elinikäisen oppimisen polkua. Se on lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Pedagogisen toiminnan suunnittelun, toteutuksen, dokumentoinnin, arvioinnin ja kehittämisen lähtökohdan muodostavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin pohjautuva paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. Päiväkotiryhmissä laaditaan myös ryhmävasu.

Laadukas pedagogiikka edellyttää henkilöstöltä reflektiivistä työtapaa eli kykyä tulla tietoiseksi omasta toiminnastaan ja toiminnan kehittämisestä. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöstön tulee pystyä pedagogisesti perustelemaan kaikki toimintatapansa sekä muuttamaan että kehittämään toimintaansa.

Pedagogiikka ei tarkoita vain opettamista tai ohjaamista, vaan myös tietoista kasvattajien vuorovaikutusta lapsen ja perheiden kanssa. Pedagogiikka näkyy myös oppimisympäristöissä. Lisäksi se ohjaa asettamaan tavoitteita ja kehittämään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria säännöllisen arvioinnin pohjalta.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen aktiivisena toimijana sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustana. Yhtä tärkeää on tuntee jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä.

**Kysyimme lapsilta:
Päiväkodissa on kivointa**

- ❖ kun täällä on kavereita ja joku leikkii mun kanssa
- ❖ leikkipuhelimista
- ❖ Leikkiä kavereiden kanssa, Siel on enemmän leluja ku kotona. Kotona on sotkusempaa ku tääl
- ❖ Leikkiä ja puhuu kavereitten kaa,
- ❖ muovailuvahasta
- ❖ ulkoileminen,
- ❖ se, ku mä pääsen piirtää ja leikkii kaverin kanssa
- ❖ niistä Halloween juhlista ja kaikista juhlista, johon saa pukeutua
- ❖ leikkiä ulkona,
- ❖ ruuasta ja leluista
- ❖ tykkään olla kotileikissä
- ❖ leikkiä kaverin kanssa, tykkään herkuista,
- ❖ Mä tykkään lukea kirjaa ja tehä palapelei
- ❖ Päiväkodissa on kivaa: leikkiminen ulkona ja sisällä, nukkuminen, kirjan lukeminen, numeroleikki, ponileikki, jumppaaminen, pelaaminen, legoilla rakentelu ja piirtäminen.
- ❖ tykkään: kavereista, piirtämisestä, leikkimisestä, tehtävistä
- ❖ syödä
- ❖ kaikki
- ❖ saa uusia kavereita ja leikki
- ❖ piirtäminen
- ❖ leikkiä työmiestä
- ❖ lapset voi kiipeillä
- ❖ retkeily
- ❖ maalaaminen, vesileikit
- ❖ ulkoilu
- ❖ leikki, tehtävät, jumppasalissa käynti, ulkoilu ja ruokailu, mikäli on hyvä ruokaa

2.3 Arvoperusta

Vasun valtakunnallisten perusteiden arvoperusta

- ihmisenä kasvaminen
- lapsen oikeudet
- yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus
- lapsuuden ainutlaatuisuus
- perheiden monimuotoisuus
- terveellinen ja kestävä elämäntapa

Yleisperiaatteet

- lapsen edun ensisijaisuus
- lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun
- lapsen mielipiteen huomioonottaminen
- yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus
- lasten syrjintäkielto
- inklusiivisuus

Maskun kunnan arvot

- oikeudenmukaisuus
- yhteistyö
- arvostus

Inklusio periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti (varhaiskasvatuslaki).

Kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys.

Inklusio on kaikkia lapsia koskeva ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella.

**Näin arvot
ohjaavat
työtämme**

- Arvot ohjaavat valintojemme tekemistä johtamisesta toiminnan toteuttamiseen. Ne näkyvät yhtä lailla varhaiskasvatuksen arjen kohtaamisissa kuin hallinnollisissa päätöksissä. Arvot luovat pohjan toiminnan suunnittelulle, toteuttamiselle, arvioinnille ja kehittämiselle. Arvojen pohdinta työyhteisössä on lähtökohta muutokselle.
- Arvokeskustelu on säännöllistä ja siihen osallistuu koko varhaiskasvatusyhteisö ja jokainen kasvattajatiimi sekä eri hallinnon tasot. Arvojen mukaisen toiminnan toteutumista arvioimme suunnittelupäivissä, tiimipalavereissa ja itsearviointina. Itsearviointi ja oman toiminnan johtaminen on arvojen mukaisen toiminnan perusta. Arvot näkyvät ammatillisena asenteena ja sitoutumisena lapsen oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseen.

**Minä
kasvattajana**

- kohtaan lapsen ja hyväksyn sellaisena kuin hän on ja huomioin lapsen yksilöllisesti omien vahvuuksiensa, tarpeidensa ja lähtökohtiensa mukaisesti
- olen ystävällinen, kannustava ja lasta rohkaiseva ja saan lapsen kokemaan itsensä tärkeäksi ja hyväksytyksi ja olonsa turvalliseksi
- vahvistan ja tuen lapsen tunne- ja kaveritaitoja
- ohjaan lasta ymmärtämään syy-seuraussuhteita
- en hyväksy kiusaamista, rasismia ja väkivaltaa missään muodossa ja puutun niihin johdonmukaisesti
- mahdollistan lapsen osallisuuden ja mielipiteen ilmaisun
- ymmärrän leikin oppimisen välineenä ja sen merkityksen lapselle
- huolehdin, että lapsilla, sukupuolestaan, syntyperästään tai kulttuuritaustastaan riippumatta, on mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja
- teen ammatillisesti avointa kasvatusyhteistyötä perheiden kanssa, jossa kohtaan perheet tasa-arvoisesti ja ystävällisesti ja kunnioitan sekä huomioin moninaisten perheiden kasvatusnäkemykset
- ohjaan lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin ja tietoisuuteen omien tekojen vaikutuksista luonnon ja ihmisen hyvinvointiin

*Otan syliin,
autan, lohdutan,
hymyilen,
kyykistyn alas,
katson silmiin ja
kuuntelen*

2.4 Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatuksessa on vuorovaikutukseen ja toiminnallisuuteen pohjautuva käsitys oppimisesta. Lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat olemalla itse aktiivisia sekä vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Lapsi oppii käyttämällä kaikkia aistejaan; leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteellisessa toiminnassa.

Oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasta kiinnostava ja sopivan haastava toiminta motivoi lasta oppimaan. Myönteinen oppimismotivaatio kytkeytyy lapsen hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemiseen. Oppiminen on parhaimmillaan silloin, kun oppimisen ja osaamisen välinen vaatimustaso asettuu lähikehityksen vyöhykkeelle. Oikeanlaisella tuella lapsen kehityksessä olevat taidot muuttuvat myöhemmin itsenäiseksi taidoksi.

Leikki on lapselle luontaisin tapa oppia. Leikki motivoi ja tuottaa iloa. Leikissä lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

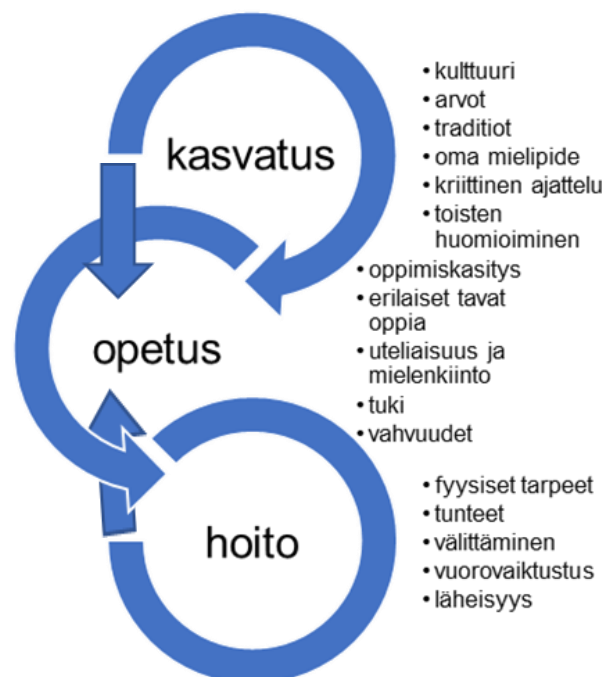
Minä kasvattajana

- suunnittelen toimintaa lapsen mielenkiinnon kohteiden ja kokemusmaailman pohjalta
- tarjoan lapsille yhteisiä myönteisiä ja elämyksellisiä kokemuksia
- turvallinen, lämmin ja positiivinen ilmapiiri tukee lapsen oppimista
- tuen lapsen luontaista uteliaisuutta tarttumalla lapsen pohdintoihin sekä esittämällä kysymyksiä, joiden avulla saan aikaan yhteistä pohdintaa
- suosin toiminnallisuutta, jossa lapset voivat tutkimalla ja kokeilemalla harjoitella ja oivaltaa uusia asioita
- pyrin luomaan turvallisen, lasta kiinnostavan, innostavan sekä oppimista edistävän ilmapiirin, jossa yrittäminen on onnistumista tärkeämpää
- huolehdin, että jokainen lapsi saa onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana
- muistan, että kaikki arjen tilanteet ovat oppimistilanteita
- toteutan toimintaa leikin avulla

2.5 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Pedagogiikalla tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Kokonaisvastuu päiväkotien lapsiryhmien pedagogisen toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista on varhaiskasvatuksen opettajilla tai perhepäivähoitajalla. Toteutumisen edellytyksenä on koko henkilöstön yhteinen ymmärrys siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää. Toimivassa tiimissä kaikkien osaaminen, vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Tiimin jokaisella jäsenellä on vastuu pedagogiikan toteutumisesta ja toteuttamisesta joka päivä. Viikoittainen rakenteessa oleva tiimipalaveri mahdollistaa moniammatillisen tiimin yhteisen suunnittelun, arvioinnin ja ajatusten vaihdon.

Varhaiskasvatuksessa kasvatusta, opetusta ja hoitoa muodostavat eheän toisiinsa nivoutuvan kokonaisuuden. Tavoitteena on taata lapsille yhdenvertaiset, tasa-arvoiset mahdollisuudet laadukkaaseen varhaiskasvatukseen koko päivän ajan, vastata johdonmukaisesti lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, panostaa kohtaamiseen, suunnata myönteiseen vuorovaikutukseen ja varmistaa lapsen mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuus

Tämä näkyy toiminnassamme esim. siten, että varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia. Kutsumme tätä **kokopäiväpedagogiikaksi**. Siinä koko päivä kaikkine toimintoineen nähdään merkityksellisenä ja arvokkaana kasvatus- ja opetustilanteena. Varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet kulkevat tietoisesti henkilöstön työssä koko päivän ajan, erilaisissa toimissa ja tilanteissa. Pedagogiselle toiminnalle asetettujen tavoitteiden tulisi olla siinä määrin väljiä, että ne jättävät sijaa lasten aktiivisuudelle ja tilanteista nouseville oppimisen ja toiminnan kohteille. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kokopäiväpedagogiikka ja pienryhmätoiminta

Kokopäiväpedagogiikka on työväline lapsen kokonaisvaltaiseen pedagogiseen tukemiseen. Oppiminen nähdään tällöin kokonaisvaltaisesti, jota tapahtuu ohjatun toiminnan lisäksi erityisesti lapsen hoitopäivän arjessa perushoitotilanteissa, leikissä, siirtymätilanteissa ja ulkoiluissa. Työntekijät havainnoivat lapsia ja ovat läsnä lasten arjessa sekä tiedostavat päivän eri tilanteisiin sisältyviä pedagogisia mahdollisuuksia. Kasvattajilla on tällöin mahdollisuus tarttua hetkeen ja hyödyntää sekä rikastuttaa lasten toiminnasta, keskusteluista tai kysymyksistä nousevia asioita tai ilmiöitä.

Arjen perushoitotilanteet korostuvat oppimistilanteina mitä pienempi lapsi on. Arjen pedagogiikkaan toteutumisessa on myös huomioitava toimintaympäristön suunnittelu ja sen monipuolinen hyödyntäminen.

Opetuksellisesti ja kasvatuksellisesti hedelmällisiksi tilanteiksi ei rajata vain aamupäivän pedagogista toimintahetkeä, vaan kaikki arjen kohtaamiset ja toimet nähdään pedagogisesti arvokkaina. Yhdenmukaisilla toimintatavoilla saadaan myös päivittäisiin pieniin toistuviin hetkiin selkeyttä ja pedagogista tavoitteellisuutta. Kun toiminnan raamit pohditaan sekä sovitaan tarkasti, ja tilannekohtaiset vastuut ovat selvillä, on mahdollista saada myös uudenlaista joustoa arjen hetkiin.

Selkeää ja tarvittaessa paikoitellen yksityiskohtaistakin toimintamallia voidaan käyttää myös lapsiryhmän tuen tarpeen eri portaissa.

Pienryhmätoiminta tukee pedagogisen toiminnan toteutumista koko päivän ajan ja turvallisuutta luodaan ennen kaikkea toimintarakennetta ohjaavilla rutiineilla. Pienryhmä vahvistaa ryhmän yksilöiden välistä myönteistä vuorovaikutusta. Pienryhmätoiminnan avulla taataan lapsille rauhallinen ympäristö leikkiä, toimia ja oppia uutta. Samalla taataan aikuisen tuki ja läsnäolo. Lapsiryhmän siirtymissä otetaan huomioon toiminnan porrastaminen niin, että kaikkien toimintarauha säilyy. Pienryhmät suunnitellaan pedagogisesti tarkoituksenmukaisiksi: ne voivat olla erikokoisia, pysyviä tai muuttuvia ja kokoonpanoiltaan erilaisia. Usein lapset jakaantuvatkin tilannekohtaisesti päivän mittaan joustavasti pienempiin ryhmiin ja eri ryhmät voivat toteuttaa erilaisia toimintoja. Päiväkotien pienryhmätoiminnassa on olennaista toiminnan, päivärytmin ja tilojen käytön porrastaminen yhteistyössä koko päiväkodin kesken. Käytännössä huolellisesti pedagogisesti suunniteltu voi tarkoittaa sitä, että toiminnalla on selkeä tavoite, mutta itse oppimisympäristö ja toiminta rakennetaan yhteistoiminnassa lasten kanssa suunnitellen ja matkan varrella tulevia kysymyksiä ratkaisten.

*Kysyimme lapsilta:
Tylsintä päiväkodissa on*

- ❖ *en tykkää olla sisällä*
- ❖ *lepohetki, liian lyhyt leikkiaika, laulaminen ja se, kun lumessa tule märäksi*
- ❖ *en tykkää siitä, että joku tönii ulkona*
- ❖ *Päiväkodissa ei ole kivaa: kiusaaminen ja se kun kaveri ottaa kädestä leluja.*
- ❖ *jos on kokoajan liian vaikeita tehtäviä, kaikki on kivaa*
- ❖ *kukaan ei ota mun autoa*
- ❖ *kaveri ei ota mukaan*
- ❖ *kun äiti ei voi jäädä*
- ❖ *kaikki on mukavaa*
- ❖ *jahtaaminen*
- ❖ *kiukuttelu*
- ❖ *en pidä kalasta*

2.6 Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ohjaa laaja-alaisen osaamisen tavoitteet. Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Siihen kuuluu myös kyky käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Oppiminen on elinikäistä ja sen perusta luodaan lapsen varhaisina vuosina. Laaja-alaisen osaamisen sisällöt ovat läsnä varhaiskasvatuksen jokapäiväisessä toiminnassa ja ne kehittyvät vuorovaikutuksessa.

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet huomioidaan kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa; kasvatuksen, opetuksen ja hoidon tilanteissa sekä toimintakulttuuria ja leikki- ja oppimisympäristöjä kehitettäessä. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet näkyvät yhdessä lasten kanssa valituissa toimintatavoissa, monipuolisissa työtavoissa ja oppimisen ohjaamisessa sekä oppimisympäristöjen rakentamisessa. Laaja-alaisen osaamisen näkökulmasta hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan ulkopuolisia oppimisympäristöjä ja yhteistyökumppaneita.

Ajattelu ja oppiminen

- taitoa jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä
- rohkeutta kysyä ja kyseenalaistaa
- kykyä käyttää mielikuvitusta ja luovuutta erilaisten ratkaisujen keksimisessä
- sinnikkyyttä ponnistella asioiden eteen

Minä kasvattajana

- teen lasten ajattelua ja oppimista näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin avulla
- kuulen lasten ajatuksia
- annan tilaa ihmettelylle, oivaltamiselle, elämyksellisyydelle, mielikuvitukselle sekä oppimisen ilolle
- esitän kysymyksiä ja tartun lasten kysymyksiin
- esitän avoimia kysymyksiä: "mitä sitten tapahtui", "kerro lisää"
- kannustan lapsia löytämään ratkaisuja arjen ongelmiin
- tarjoan monipuolisia ja merkityksellisiä kokemuksia, mahdollisuuksia leikkeihin ja liikkumiseen, muistin ja tarkkaavaisuuden kehittymiseen
- suosin toiminnallisuutta, tutkimista ja projektityöskentelyä
- rohkaisen olemaan lannistumatta epäonnistumisista
- iloitsen onnistumisista ja opetan lapsia kannustamaan toisia
- tuon lasten vahvuuksia esiin

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

- taitoa kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä tarkastella kriittisesti omia arvoja ja asenteita
- taitoa olla vuorovaikutuksessa ja ilmaista itseään eri tilanteissa
- oman ja muiden kulttuurisen ja katsomuksellisen taustan ymmärrystä
- kuuntelemista

Minä kasvattajana

- tutustutan lapset toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin
- tarjoan kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista (juhlat, ruokailuhetket, perinneleikit, laulut, lorut ym.)
- hyödynnän lähiympäristön kulttuuritarjontaa
- toimin itse hyvän vuorovaikutuksen mallina
- opetan toisten ihmisten asemaan asettumista ja ristiriitatilanteiden selvittämistä
- en salli kiusaamista missään muodossa (Maskun kiusaamisen ehkäisyyn suunnitelma -liite)
- opetan tunnetaitoja ja sosiaalisia taitoja mm. empatia ja pettymysten sietäminen
- ohjaan hyvien tapojen noudattamiseen
- kannustan ystävällisyyteen

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

- itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä
- omien tunteiden tunnistamista ja niiden hallintaa
- vastuullista elämäntavan oppimista, itsestä ja toisista huolehtimista

Minä kasvattajana

- autan lapsia ja kannustan heitä pyytämään apua sitä tarvitessaan
- opetan lapsille itsestä huolehtimisen taitoja, kuten pukeutumista ja ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista, kannustamalla vähitellen omatoimisuuteen ja ohjaamalla valintoihin esim. vaatteiden valinta sään mukaan
- ymmärrän omatoimisuuden vaatimisen ja kannustamisen eron
- mahdollistan omaehtoista ja ohjattua liikuntaa jokaiseen päivään
- autan lasta suhtautumaan myönteisen uteliaasti ruokaan ja syömiseen(ruokakasvatus)
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135907/URN_ISBN_978-952-302-992-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- otan mukaan lapset pieniin työtehtäviin
- autan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä (tunne- ja turvataidot)
- opetan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita
- ohjaan vastuulliseen ja turvalliseen toimintaan eri ympäristöissä (esim. lajittelu, kävelijän liikennesäännöt)
- ohjaan lapsia kunnioittamaan sekä suojelemaan omaa ja toisten kehoa(kehotunnekasvatus)
<https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/01/17d8cd7e-tiivistelma-suomi-netti-1-2020.pdf>

Liitteet:

Maskun varhaiskasvatuksen satu- ja lepohehtikiedote

Ohjeistus ruokakasvatukseen

Maskun liikuntasuunnitelma varhaiskasvatukseen

Monilukutaito

- Erilaisten viestien tulkintaa ja tuottamisen taitoa, jonka perustana on laaja tekstikäsitys (kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito)
- Liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin

Minä kasvattajana

- nimeän ja sanoitan asioita ja esineitä yhdessä lasten kanssa ja esim. mallinnan lapsen oman nimen kirjoittamista
- tunnistan roolini mediakasvattajana ja jalostan osaamistani
- olen kiinnostunut ryhmäni lasten mediakulttuurista
- tarjoan lapsille rikkaan tekstiympäristön esim. digitaalinen ympäristö, mainokset, emojiit ja sosiaalinen media, satu- ja tietokirjoja, kuvat, mainokset, elokuvat, sanomalehdet, esitteet, kartat,
- etsin tietoa lasten kanssa eri lähteistä
- innostan lapsia tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä sekä ilmaisemaan itseään eri välineiden ja tapojen avulla esim. kirje, puhelin, tietokone, kamera, sadutus, draama, nukketheateri

Digitaalinen osaaminen

- Taitoa tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa
- Edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa
- Tukee lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta

Minä kasvattajana

- hyödynnän digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa
- kokeilen rohkeasti ja luovasti erilaisia menetelmiä ja välineitä
- annan lapsen itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttää ja kokeilla digitaalisia välineitä
- ohjaan lapsia digitaalisten ympäristöjen vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön (digiturvataidot)
<https://www.vaestoliitto.fi/ajankohtaista/lapsilla-on-oikeus-digiturvataitoihin/>

Osallistuminen ja vaikuttaminen

- Oikeutta tulla kuulluksi ja olla osallinen omaan elämään vaikuttavissa asioissa
- Lasta arvostavaa kohtaamista, kuulemista ja aloitteisiin vastaamista
- Minäkuvan, itseluottamuksen sekä sosiaalisten taitojen vahvistumista
- Yhteisten sääntöjen ja sopimusten ymmärtämistä

Minä kasvattajana

- huolehdin, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla kuulluksi sekä osallistua ja vaikuttaa, esim. viikon tähtilapsen toiveiden ja mielipiteiden kuuleminen, ryhmäytymisleikit
- suunnittelen, toteutan ja arvioin toimintaa yhdessä lasten kanssa
- hyödynnän lapsilta saatavaa tietoa pohjaksi yhteiselle toiminnalle, esim. lasten kokouksissa ja haastatteluissa sekä keskusteluissa pienryhmissä saan selville lasten ajatuksia
- luomme yhdessä ryhmän säännöt ja annan lasten vaikuttaa leikkiin ja leikkitilaan
- huomioin myös spontaanit, hiljaiset ja sanattomat lasten aloitteet ja osaan muuttaa toimintaani tarvittaessa
- luon ryhmääni selkeät struktuurit, jotka auttavat lapsia osallistumisessa ja vaikuttamisessa sekä ilmapiirin osallisuudelle myönteiseksi

Kysyimme lapsilta:

Unelmieni päiväkotia

- ❖ Siel on lattia täynnä poppareita, mitä voi syödä ja karkkia.
- ❖ Olis semmoset imukupit, mistä pääsee kattoon roikkuu ja sit pääsis hyppäämään kattoon ja lattia olis niin löllö.
- ❖ jauhelihakastiketta olis vaan ruuaksi ja saisi leikkiä kavereide kanssa
- ❖ no, siel saisi muovailu, ja syödä hernekeittoa
- ❖ muovailuvahaa
- ❖ pelattais ja askarreltais enemmän
- ❖ semmone, missä saisi tuoda koko ajan karkkia ja olla halloween asuilla.
- ❖ Olis kaikkia kivoja leikkejä ja oltais kauemmin ulkona.
- ❖ mä ostaisin kaikille karkkia ja leluja ja jäätelöä. Siellä saa mennä ihan minne haluaa
- ❖ suklaata ja herkkua ja mehua ja leluja, ei päiväunia yhtää
- ❖ siel olis kotileikkii
- ❖ ehkä leikitään kavereiden kanssa, pestäis ikkunoita
- ❖ mul on viel yks asia, kirjota se tohon tietokoneelle. Tossa virtahevossa pitää nostaa kieli tonne nenään asti.
- ❖ saisi leikkiä kotileikkii ja prinsessaleikkii.
- ❖ potkisivat lasten kanssa jalkapalloa ja halattaisiin paljon.
- ❖ saisi leikkiä palomiesleikkii ja olisi palomiehen roolivaatteita
- ❖ aikuinen piirtäisi minun kanssani
- ❖ olisi karuselli.
- ❖ siel olis pomppulinna, kiipeilyratoja ja kivoja kavereita
- ❖ siel saisi piirtää ja leikkii kokoajan ja leluja olis enemmän

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri -kaikille yhteinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu:

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen etua sekä lapsen kehitystä ja oppimista, jotka tulee pystyä pedagogisesti perustelemaan. Varhaiskasvatuksen järjestäjänä, esimiehenä ja kasvattajana tiedostamme ja arvioimme säännöllisesti omaa tapamme toimia ja olla vuorovaikutuksessa.

Varhaiskasvatuksessa tuemme lasten kehitystä, kasvua ja oppimista huomioiden lasten yksilölliset tuen tarpeet, moninaisuuden ja yksilölliset lähtökohdat. Toimintakulttuuria kehitämme **inkluusion periaatteiden** mukaisesti, jossa lasten yksilöllisyys ja lasten tavoitteet otetaan huomioon suunnittelussa ja toteutuksessa. Kasvattajina sitoudumme siihen, että jokaisella lapsella on mahdollisuus kasvaa ja oppia omana itsenään ja jokainen lapsi saa mahdollisuuden toteuttaa toiveitaan ja unelmiaan. Hyväksymme jokaisen lapsen arvokkaana omine vahvuuksineen ja haasteineen. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään ja osallistua yhteiseen toimintaan. Kasvattajina tarjoamme lapselle sopivia oppimisen haasteita ja tarvittavan tuen (luku 5). Inklusiivinen oppimisympäristö järjestetään siten, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua yhteiseen toimintaan. Tämän mahdollistamiseksi hyödynnetään esimerkiksi erilaisia apuvälineitä, puhetta korvaavia ja tukevia kommunikointimenetelmiä, pedagogisesti suunniteltuja pienryhmärakenteita, toiminnan porrastamista ja eriyttämistä sekä erilaisten tilojen monipuolista hyödyntämistä ja digitaalisia välineitä.

Minä kasvattajana

- tiedostan oman tapani toimia ja olla vuorovaikutuksessa vaikuttavan yhteisön toimintakulttuuriin, ilmapiiriin ja vasun toteutumiseen
- arvostan lasten, huoltajien ja henkilöstön erilaisia aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä
- kehitän varhaiskasvatusta pohtimalla toimintakulttuurin vaikutuksia, tunnistamalla ja korjaamalla sen ei-toivottuja piirteitä
- arvioin ja kehitän työkäytäntöjäni säännöllisesti sekä kokeilen rohkeasti uusia työtapoja
- ymmärrän, että työn kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu
- saan yhteisen toiminta-ajatuksen ja toiminnan tavoitteet näkymään käytännössä

3.1 Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioimme ja kehitämme siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava keskustelu. Toimintakulttuurin kehittämiseen ja arviointiin otamme mukaan myös lapset ja huoltajat. Huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä keräämme mm. asiakastyytyväisyyskyselyissä, päivittäisissä kohtaamisissa ja vanhempainilloissa. Lapsilta palautetta toiminnassa saadaan mm. lapsen vasua laadittaessa sekä jatkuvasti arjen tilanteissa.

Varhaiskasvatusjohtajalla ja varhaiskasvatuksen esimiehillä on vastuu toimintakulttuurin kehittämisestä. Varhaiskasvatuksen esimiehet vastaavat siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Kasvattajien järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva työn kehittäminen ovat osa arviointia. Arviointia on kuvattu tarkemmin luvussa 7.

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan niitä toimintoja, joiden halutaan lisääntyvän. Lapsen käytöksessä huomataan ensisijaisesti hyvän ja suotuisan toiminnan. Kannustamme lapsia öytämään leikin ja tekemisen ilon.

Läsnä oleva aikuinen, yhteisöllisyys, hyvä kaveruus, toisen auttaminen ja myötätunto ennaltaehkäisevät kiusaamista lapsiryhmässä. Aikuiset auttavat lapsia sekä sanoittamaan tunteitaan ja ajatuksiaan että löytämään toimivia ratkaisumalleja ristiriitatilanteisiin. Lasten tulee voida kertoa kokemuksistaan ja heillä on oikeus tulla kuulluksi ja voida luottaa siihen, että aikuiset kantavat vastuun myös vaikeissa tilanteissa. Lapsille opetetaan, että kiusaaminen on väärin, mutta sen sijaan kiusaamisesta kertominen aikuiselle tai kiusatun puolustaminen on oikein ja rohkeaa. Jos kiusaamista kuitenkin tapahtuu, keskitytään aina myönteisiin toimintatapoihin ja kaveritaitojen opettamiseen.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien yleisperiaatteiden mukaisesti

Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

- opitaan yhdessä ja toisilta, kehittämismyönteinen asenne
- tilaa mielipiteille, tunteille ja uudenlaisten toimintatapojen kokeilulle
- sallimme erehtymisen
- jaamme tietoa ja osaamista
- hyödynnämme arviointien ja palautteen tietoa kehittämisessä
- kunnioittava ja myönteinen käytös
- säännöllinen itsearviointi

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

- ymmärrämme leikin merkityksen lapsen oppimiselle ja hyvinvoinnille
- leikki saa näkyä ja kuulua
- mahdollistamme leikkiville lapsille ja aikuisille leikkirauhan
- kehitämme leikkiä edistäviä toimintatapoja ja toimintaympäristöjä
- vuorovaikutustaitojen ja vertaisuhteiden vaaliminen
- opetamme lapsille rakentavia tapoja ratkaista ristiriitoja
- kannustamme kekseliäisyyteen, luovuuteen, mielikuvitukseen ja ilmaisuun

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

- arvostamme aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä
- kuulluksi ja nähdyksi tuleminen koko yhteisössä
- tiedostamme omien asenteidemme, vuorovaikutuksemme ja kielenkäytömme mallien välittyvän lapsille
- kehitämme osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa lisääviä toimintatapoja
- sukupuolisensitiivisyys; rohkaisemme lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen liittyviä stereotyyppisiä rooleja ja ennakko-oletuksia

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

- jokaisella on oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja vakaumukseen
- kielen merkityksen ymmärtäminen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa
- monikielisyyden arvostaminen ja näkyminen toiminnassa
- huomio oman kielenkäytön merkitykseen kielellisenä mallintajana
- lapsille aikaa ja mahdollisuus käyttää kieltä monipuolisesti; tukiviittomat ja kuvat apuna
- lapsen oman kulttuurin, paikallisen kulttuurin ja moninaisten kulttuurien ja katsomusten arvostaminen ja hyödyntäminen toiminnassa

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

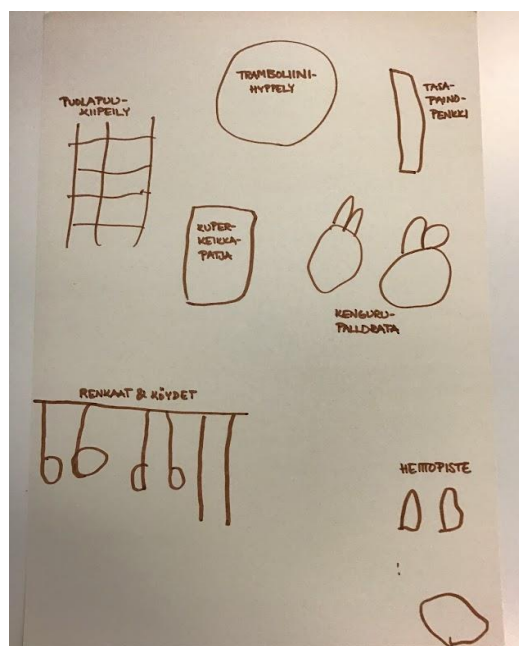
- terveellisten, turvallisten ja liikkumista edistävien toimintatapojen suosiminen
- liikkuminen sisällä ja ulkona (suositus 3h päivässä)
- kiireettömyys ja keskittymistä edistävä ympäristö
- fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus
- kiusaamista ehkäisevä suunnitelma ja turvallisuussuunnitelma käytössä
- kestävä kehitys huomioon otettuna valinnoissa (säästäväisyys, korjaaminen, kohtuullisuus, uusiokäyttö)

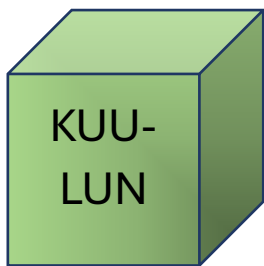
Osallisuuden pedagogiikka

Osallisuuden pedagogiikalla vahvistetaan lapsen toimijuutta ja aktiivisuutta: kykyä ajatella itse, ilmaista mielipiteitä, kysyä kysymyksiä, olla aloitteellinen ja vaikuttaa. Aikuiset tukevat lasten osallisuutta kuuntelemalla lapsia, tarttumalla heidän ideoihinsa sekä työstämällä niitä yhdessä. Osallisuudessa on kyse kaikkien ryhmän jäsenten näkemysten huomioimisesta ja yhteisestä neuvottelusta kaikkia tyydyttävän ratkaisun löytymiseksi yksittäisten lasten toiveiden täyttämisen sijaan. Arkea ei pidä suunnitella liian tiiviiksi, vaan siellä tulee olla tilaa lasten valinnoille, toiminnalle ja ajattelulle sekä kiireettömälle keskustelulle.

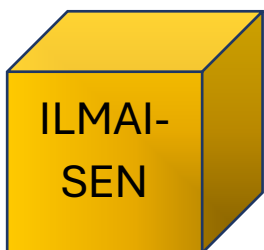

Tavoitteena on, että varhaiskasvatuksessa lapsi kokee olevansa osallisena jokapäiväisissä toiminnoissaan ja kohtaamisissaan varhaiskasvatuksen arjessa sekä toimii aktiivisesti vertaisryhmässään. Lapsilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin sekä tulla ymmärretyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Osallisuus näyttäytyy vahvasti oppimiskäsityksessä, josta nousee esiin lapsen rooli aktiivisena toimijana ja kiinnostuksen kohteiden hyödyntäminen suunnittelussa. Lapset ovat aktiivisia toimijoita omassa ryhmässään ja heidän ajatuksiaan ja mielipiteitään tulee kuulla ja huomioida toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Vuorovaikutuksen kautta lapsen mielenkiinnon kohteet ja lapsen maailma yhdistettynä pedagogiseen osaamiseen luodaan yhteistä todellisuutta.

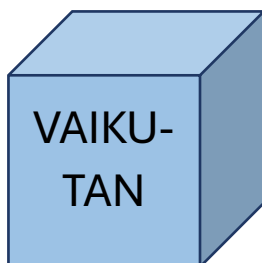

Yhteenkuuluvuuden kokeminen on tärkeää lasten kehittymiselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vertaissuhteilla on suuri merkitys lasten kokemalle yhteenkuuluvuudelle tai ulkopuolisuudelle. Kasvattajan tulee edistää tietoisesti kaikkien lasten mukaan pääsemistä. Jokaista lasta tuetaan niin, että hän saa kavereita ja kokee olevansa osa ryhmää. Tärkeää on myös rakentaa erilaisuutta arvostavaa ilmapiiriä ja kulttuuria.

Lasten yhteenkuuluvuuden kannalta on tärkeää, että he voivat vaikuttaa ympäristöönsä tutkimalla ja muokkaamalla sitä. Jokaiselle lapselle on tärkeää, että ympäristö kertoo hänen kuuluvan paikkaan. Oma nimi tai symboli naulakossa, valokuvat tutuista ihmisistä sekä omat tuotokset lapsiryhmän seinällä kertovat lapselle: minä kuulun tänne, tämä on minun ryhmäni.

Kertominen, kuunteleminen ja vuoropuhelu luovat hyvän alustan lasten yhteenkuuluvuuden rakentumiselle. Kasvattajan tulee erityisesti auttaa niiden lasten kiinnittymistä lapsiryhmään, jotka eivät pysty tasavertaisesti kommunikoimaan kielen avulla toisten lasten kanssa. Sanojen lisäksi myös eleillä, ilmeillä ja kehon kielellä voidaan kutsua lapsia mukaan ja toivottaa heidät tervetulleiksi sekä osoittaa kiintymystä ja välittämistä heitä kohtaan.

Vastuu lasten ja huoltajien osallisuuden ja toimijuuden mahdollistamisesta on varhaiskasvatuksen henkilökunnalla. Järjestäjätaho ja henkilöstö arvioivat ja kehittävät suunnittelukäytäntöjä osallisuuden pedagogiikkaa tukevaksi. Lasten, henkilöstön, huoltajien ja yhteistyötahojen aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä kuullaan ja arvostetaan. Lasten ja huoltajien osallisuus toteutuu jokaisen mahdollisuuksien ja mielenkiinnon mukaan.

Osallisuus varhaiskasvatuksessa

- osallisuuden tukeminen pienissä, toistuvissa jokapäiväisissä hetkissä
- kohtaamista, kunnioittavaa vuorovaikutusta
- aktiivinen, läsnä oleva ja sensitiivinen kasvattaja
- äänen antamista, mielipiteen kuulemista
- lastenkokoukset, äänestykset, haastattelut, havainnointi
- yhdessä suunnittelemista, yhdessä tekemistä, yhdessä elämistä
- valintojen tekemistä; vaihtoehtoja, leikki, ruuan määrä, toimintaan osallistuminen ja vaikuttaminen
- ryhmään kuulumista ja yhteenkuuluvuutta
- toisten huomioimista
- moninaisuuden kunnioittamista
- omien valintojen seurauksien pohtimista
- yrityksen ja erehdyksen kautta oppimista
- ongelmien ja ristiriitojen ratkaisemista
- demokratian harjoittelua
- kiinnostuksen kohteiden huomioimista

Sensitiivinen kasvattaja

"Millaisena aikuisena lapset sinut myöhemmin muistavat?"

Sensitiivisyys on herkkyyttä tunnistaa lapsen tunteita ja ottaa huomioon lapsen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Sensitiivinen työskentely vaatii kasvattajalta ammatillisuutta, lapsen kehitystason tuntemista ja sitoutumista hyvään, lämpimään vuorovaikutukseen. Kasvattajien oma olemus, kielenkäyttö ja äänensävy vaikuttavat ryhmän tunneilmapiiriin, turvallisuuden tunteeseen ja vaikuttavat merkittävästi lasten tunteiden säätelytaitojen ja tunnetaitojen kehitykseen. Kasvattajan positiivisuus, ystävällisyys ja kiinnostus lasta kohtaan luovat hyvää ilmapiiriä ja sitouttavat lasta yhteiseen toimintaan. Sensitiivinen kasvattaja on helposti lähestyttävä ja kuuntelee lasta arvostavasti, tunnistaa lapsen yksilölliset tarpeet, antaa lapselle aitoa positiivista palautetta toimien itse joustavasti ja hetkessä eläen.

Kasvattajan tehtävänä on pyrkiä aktiivisesti luomaan hyvä vuorovaikutussuhde jokaisen lapsen kanssa. Jokaisen lapsen tulisi päivän aikana saada tunne, että on tullut huomatuksi. Suhteen luominen on lapsen kohtaamista yksilönä, yksilöllistä huomiointia, kiinnostusta lapselle tärkeistä asioista, lapsen eleisiin reagointia ja kasvattajan oman toiminnan refleктоimista. Se vaatii kasvattajalta läsnäoloa, heittäytymistä mukaan lapsen toimintaan,

aloitteisiin tarttumista, mutta samalla jämäkkyyttä ja turvallisuuden ylläpitämistä. Puhuminen lapsen yli, etäisyys ja lapsen huomiotta jättäminen taas heikentävät suhdetta lapseen.

Kärsivällisyys, omien tunteiden hallinta, rauhallisuus ja läsnäolo korostuvat konfliktitilanteissa ja silloin kuin lapsi käyttäytyy odotusten vastaisesti. Asiat tulisi pyrkiä ratkaisemaan keskustelemalla lapsen kanssa ja pyrkiä ratkaisukeskeisyyteen, miten seuraavalla kerralla voisi toimia toisin. Jos lapsi on toiminut väärin, on tärkeää, että hän kokee saavansa anteeksi tilanteen käsittelyn jälkeen. Jokaisen kasvattajan tehtäviin kuuluu reflektoida omaa sensitiivisyyttään ja ammatillisuuttaan jatkuvasti arjen eri tilanteissa. Lasta nolaavat, loukkaavat, pelottavat tai ahdistavat tilanteet arjessa tulee tunnistaa ja muuttaa tarvittaessa omaa toimintaa.

**Minä
kasvattajana**

- suhtaudun lapseen ja heidän tunteisiinsa ja tarpeisiinsa empaattisesti
- puhun lasta kunnioittavasti lämpimällä äänensävyllä
- olen lapsia lähellä ja saatavilla ja olen töissä heitä varten
- huomaan lapsen viestit, ajatukset, tunteet, kokemukset ja tavoitteet
- annan lapsille riittävästi tilaa olla oma itsensä ja hyväksytty juuri sellaisena kuin lapsi on
- kannustan ja annan positiivista palautetta lapsille usein ja aidosti
- tunnistaa lasten yksilölliset tarpeet ja tuen lapsia riittävästi tilanteen edellyttämällä tavalla
- olen joustava suunnitelmissani ja pystyn muuttamaan toimintaa lasten kiinnostusten kohteiden mukaisesti
- pohdin omaa toimintaani ja arvioin miten olen onnistunut sensitiivisyydessä eri arjen tilanteissa esim. ruokailu, lepoaika, pukeutuminen

Kieli- ja kulttuuritietoinen kasvattaja

Eri kielten ja kulttuurien tulee näkyä ja kuulua oppimisympäristössä. Lapsi tarvitsee samaistumisen kohteita kulttuuri-identiteettinsä ja minäkuvansa vahvistamiseksi. Lapsiryhmissä arvostetaan erilaisia katsomuksia, tapoja ja kieliä. Ne nähdään yhteisöä myönteisesti rikastuttavana voimavarana. Varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset ovat luonnollinen osa lasten jokapäiväistä arkea. Esim. lapsilta voidaan kysyä eri tilanteissa nimityksiä vaatteille, ruokailuvälineille tai opittaville asioille heidän omilla kielillään, ja yhdessä voidaan tervehtiä toisia kaikilla ryhmässä osatuilla kielillä. Lapsiryhmän toiminnassa hyödynnetään huoltajien asiantuntijuutta kulttuuriensa tuntijoina. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee kaikkien lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstö on lapsille kielellisenä mallina ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Lapsia rohkaistaan käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Tavoitteet toiminnalle asetetaan siten, että lapsen kielellinen osaaminen lisääntyy ja lapsen kieli-identiteetti kehittyy. Maskun kunnassa on käytössä KieliPeda- työväline. Kieli- ja kulttuuritietoinen pedagogiikka on kuvattu tarkemmin luvussa 4.

Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Se tarkoittaa lapsen mahdollisuutta kehittää kykyjään ja tehdä valintoja sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Tasa-arvon edistämisessä ei ole kyse vain oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta vaan myös edellytysten luomisesta viihtyisän ja motivoivan oppimisympäristön syntymiseksi.

Tasa-arvokasvatuksen tavoitteena on tunnistaa lasten stereotyyppisten sekä sukupuolen mukaan rajoittuneiden identiteettien, toimijuuksien, toimintatapojen ja arvostuserojen merkitys kasvua suuntaavina tekijöinä kasvatuksessa.

Toiminnallisessa suunnittelussa on kyse varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnan tarkastelusta ja kehittämisestä. Toiminnalliset suunnitelmat tehdään sekä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa toimipaikkakohtaisesti tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien mukaisesti. Suunnitelmat luovat pohjan laadukkaalle tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyölle. Toiminnallista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua määrittelee kaksi eri lakia: Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (myöhemmin tasa-arvolaki) ja yhdenvertaisuuslaki. Sekä tasa-arvo että yhdenvertaisuus ovat perusoikeuksia ja tarkoittavat samaa asiaa: syrjimättömyyttä ja tasavertaisia mahdollisuuksia ihmisen eri ominaisuuksista huolimatta. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen kuuluvat varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämiseen ja ovat osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mainitsemia inklusiivisia periaatteita. Varhaiskasvatuksessa

tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tarkoittavat sitä, että kiinnitämme huomiota siihen, että sukupuoli tai ihmisten muut eri ominaisuudet, kuten ihonväri, uskonto tai terveydentila, eivät aseta lapsia tai aikuisia eriarvoiseen asemaan varhaiskasvatuksen arjessa.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö on jatkuva prosessi ja kytkeytyy muuhun pedagogiseen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat tehdään yhdessä ja niiden työstäminen on vuosittainen prosessi päiväkodeissa. Suunnitelma laaditaan keväisin yhdessä päiväkotikohtaisen Valssin laadun prosessitekiäjien arvioinnin kanssa. Laadintaan osallistuu kasvatushenkilöstö ja myös lapsilla ja huoltajilla pitää olla mahdollisuus tulla kuulluksi. Suunnitelmaan kirjataan arvioinnin ja selvityksen prosessit, toiminnan vahvuudet sekä kehittämistyön tavoitteet ja valitut toimenpiteet. Tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvät teemat läpileikkaavat Valssin kautta hyödynnettäviä arviointityökaluja. Valssi-arvioinnissa tarkastellaan varhaiskasvatusta aina yksi teema ja työkalu kerrallaan. Tämä yhteinen arviointi- ja kehittämistyön teema on myös aina tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman työstämisen keskiössä. Tällä tavalla laajoja aiheita saadaan nostettua esille palanen kerrallaan. Yhteinen teema ei kuitenkaan sulje pois selvityksessä mahdollisesti nousseiden muiden kehittämiskohteiden työstämistä. Syyskaudella kehitetään toimintaa kirjatun suunnitelman mukaisesti.

Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu on jatkuva prosessi, joka on kaikkien varhaiskasvatuksessa työskentelevien vastuulla. Varhaiskasvatusjohtaja vastaa työskentelystä koko kunnassa ja varhaiskasvatusyksikön johtaja on vastuussa prosessin läpiviemisestä omassa yksikössään. Johtotasolla ollaan vastuussa rakenteiden kehittämisestä ja kasvatushenkilöstö tekee kehittämistyötä päiväkodin arjessa pedagogisessa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksen kiertävät erityisopettajat toimivat konsultoivassa roolissa ja auttavat henkilöstöä tunnistamaan toiminnan keskeisiä tekijöitä ja kehittämään niitä oman työtehtävänsä puitteissa. Perhepäivähoidossa laaditaan yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma yhteistyössä toimijoiden kanssa heidän arviointi- ja kehittämistyönsä rakenteita hyödyntäen.

Sukupuolisensitiivinen varhaiskasvatus

Kasvattajayhteisön on pohdittava omia asenteitaan ja niiden näkymistä omassa toiminnassaan. Yhteisössä tulee vallita myönteinen ja kannustava ilmapiiri. Varhaiskasvatuksessa lapsi tulee huomioida yksilönä eikä sukupuolensa edustajana. Sukupuolen moninaisuuden ilmaisulle luodaan salliva ja hyväksyvä ilmapiiri; lapsia rohkaistaan toimimaan ja tekemään valintoja yli sukupuolirajojen.

Minä kasvattajana

- huomioin ihmisten ja perheiden monimuotoisuuden esim. materiaalivalinnoissa.
- en jaa tarpeettomasti lapsia erillisiin tyttöjen ja poikien ryhmiin
- annan lapselle mahdollisuuden kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennakko-odotuksia ja rajoituksia
- en erottele leikkitiloja, leluja, kirjoja, värejä jne. sukupuolen mukaan
- otan huomioon arjen pienet hetket, tokaisut ja eleet, joihin voi sisältyä epätasa-arvoisia tai sukupuolitettavia elementtejä
- tarjoan mahdollisuuden leikin ja leikkiseuran valintaan ilman sukupuoleen kohdistuvia oletuksia
- huomioin lasten väliset valtasuhteet ja huolehdin siitä, että jokainen lapsi tulee kuulluksi

Kysyimme lapsilta.

Millainen on hyvä aikuinen?

- ❖ Hyvä aikuinen on kiltti.
- ❖ Hyvä aikuinen on sellainen, joka auttaa lapsia. Esimerkiksi antaa ruokaa, pyyhkii peppua ja leikkii lasten kanssa.
- ❖ Hyvä aikuinen on kiltti, lempeä, ystävällinen, hassutteleva. Hän pyytää anteeksi eikä pakota lapsia. Hyvä aikuinen päästää aikaisin pois lepoaikakelta :D
- ❖ sinä, mä tykkään susta
- ❖ Sellainen, ketä on rauhallinen ja antaa pelkkää karkkia eikä ikinä ruokaa.
- ❖ Saa istua sylissä
- ❖ hoitaa lapsia
- ❖ antaa ruokaa ja hyvä aikuinen laittaa ruokaa
- ❖ semmoinen, ketä askartelea vähä enemmän
- ❖ äiti ja isi
- ❖ se ostaa aina vaatteita, isompia, kun ei mahu ne pienet enää päälle
- ❖ tekee hyviä hommia, vahtii lapsia ja syö
- ❖ näyttää peukkaa ja antaa papukaija merkin ja sit putsaa pöytiä
- ❖ Hyvä aikuinen on sellainen, joka auttaa lapsia. Esimerkiksi antaa ruokaa, pyyhkii peppua ja leikkii lasten kanssa
- ❖ sellainen, joka on kiltti, mukava, auttaa ja puhuu hyvällä äänensävyllä, se ei huuda vaan neuvoo ja hymyilee.
- ❖ Se antaa kivoja tehtäviä, ei koko ajan liian vaikeita. Se on iloinen, rauhallinen ja lempeä.

3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö.

Maskussa varhaiskasvatukselle on tarjolla monenlaisia oppimisympäristöjä esim. lähiympäristö, luonto, liikuntasalit, kirjastot ja urheilukentät. Maskun kunta vastaa siitä, että varhaiskasvatukselle on osoitettu lapsille soveltuvat viihtyisät ja turvalliset sisä- ja ulkotilat. Kasvattajien vastuulla on luoda eri oppimisympäristöistä turvallisia ja viihtyisiä lasten omia paikkoja.

Oppimisympäristöjä käytettäessä säännöt ja kiellot ovat tarkasti harkittuja ja pedagogisesti perusteltuja. Varhaiskasvatuksen henkilökunta huolehtii ulkoilun järjestämisestä ja valvomisesta sekä oppimisympäristöihin liittyvästä liikennekasvatuksesta. Pihäsäännöt laadimme yhdessä lasten ja henkilökunnan kanssa. Rutiinit ja päivärytmi ovat tärkeitä ja turhia odottamistilanteita tulee välttää.

Hyvässä fyysisessä ympäristössä

- annamme lapsille mahdollisuuden vaikuttaa omaan oppimisympäristöönsä ja sen kehittämiseen
 - muokkaamme ja uudistamme tarpeen mukaan ympäristöä lasta inspiroivaksi ja luovuutta ja leikkitaitoja edistäväksi
 - käytämme digitaalisia välineitä (esim. tabletit, tietokoneet, puhelimet), joita hyödynnämme toiminnassamme
 - suunnittelemme ja luomme varhaiskasvatusympäristön, jossa lapsen on mahdollista ennakoida tilanteita, tapahtumia ja aikuisten odotuksia
 - suunnittelemme ympäristön, joka ei rajoita lapsen luovuutta ja spontaania hetkessä elämistä
- Kiinnitämme huomiota työilmapiiriin, aikuisten ja lasten keskinäisiin suhteisiin luodaksemme lapsille hyvän psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön. Positiivisessa ja turvallisessa ympäristössä lapsi voi hyvin ja oppii ja kehittyy parhaiten. Hyvässä oppimisympäristössä viihtyvät niin lapset kuin aikuisetkin. Perusturvallisuus ja

Fyysinen ympäristö

tilojen muunneltavuus eri käyttötarkoituksiin, toiminnan eriyttäminen, lasten omaehtoinen toiminta, lapsen kehitystasoa vastaava, mielenkiintoinen ja houkutteleva ympäristö, ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys, turvallisuus

tilat, paikat, yhteisöt, käytännöt, tarvikkeet, ikätasoiset, pedagogiset ja turvalliset leikki- ja toimintavälineet, digitaaliset välineet, -sovellukset, laitteet ja lelut

hyvinvointi syntyvät siitä, että aikuiset ja lapset tuntevat toisensa hyvin ja lapset kokevat hyväksyntää juuri sellaisina kuin he ovat.

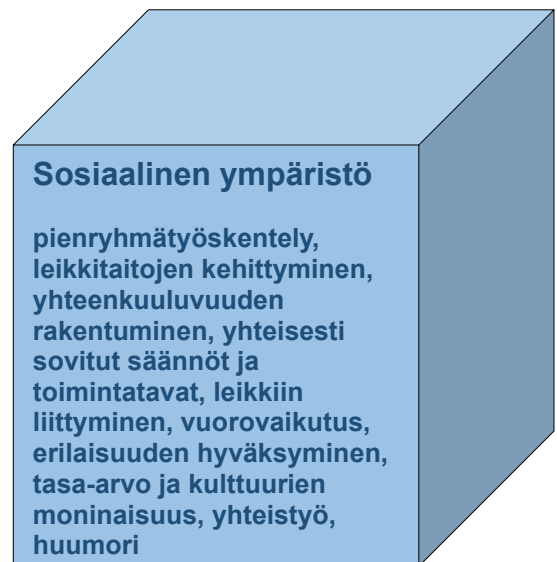
Hyvässä psyykkisessä ympäristössä

- luomme kiireettömän ja rauhallisen ilmapiirin, joka edistää koko varhaiskasvatusyhteisön hyvinvointia
- puhumme lapsille myönteiseen äänensävyyn ja otamme katsekontaktin
- kuuntelemme ja tunnistamme lapsen huolenaiheita ja vastaamme niihin lämpimästi
- osoitamme lapsille lämpöä ja kiintymystä
- annamme lohtua ja otamme lapsia syliin heidän sitä tarvitessaan
- kuuntelemme lasten mielipiteitä, kysymyksiä ja toimintaloitteita
- kehumme lasten itsetuntoa, rohkaisemme ja tarjoamme onnistumisen mahdollisuuksia sekä osoitamme kiinnostuneisuutta lasta kohtaan

Hyvässä sosiaalisessa ympäristössä

- kasvattajien keskinäinen vuorovaikutus on hyväksyvää, positiivista ja toimii mallina lapsille
- kuuntelemme ja kunnioitamme erilaisia mielipiteitä ja keskustelemme niistä rakentavasti.
- lapsen hyvä arki rakentuu hyvistä, kunnioittavista kohtaamisista sekä aikuisten että toisten lasten kanssa
- luomme lapsille mahdollisuuden kokea yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta
- myönteinen, iloinen, avoin, rohkaiseva ja lämmin ilmapiiri vahvistavat lapsen hyvinvointia
- vaalimme lasten ystävyys-suhteita
- vahvistamme ryhmän kaveritaitoja yhteisten keskustelujen ja erilaisten leikkien avulla
- kasvattajien ja huoltajien vuorovaikutus on arvostavaa ja avointa ja huoltajat nähdään tärkeänä osana sosiaalista yhteisöä
- myönteinen palaute luo hyväksyvää ilmapiiriä ja toisten arvostusta

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on keskeinen osa hyvin toimivaa varhaiskasvatusta. Luottamuksellinen yhteistyö perustuu vuorovaikutukseen ja molemminpuoliseen aktiivisuuteen. Toimivassa yhteistyössä on helpompi ottaa esille myös vaikeampia lapsen liittyviä asioita. Kasvatusyhteistyön keskiössä on lapsi ja lapsen tarpeet. Yhteistyössä huomioimme perheiden moninaisuuden, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset.

Tehtävänämmä on luoda luottamuksellinen ja turvallinen suhde lapseen ja tehdä säännöllistä yhteistyötä huoltajien kanssa, siten että perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä luo lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

On tärkeää kiinnittää huomiota myös huoltajien osallisuuden tukemiseen. Huoltajille tulee luoda kokemus kuulluksi tulemisesta ja osallisuudesta lapsensa varhaiskasvatukseen.

Yhteistyömme perustana on päivittäin tuonti- ja hakutilanteissa käytävät keskustelut. Lisäksi viestinnässä käytämme sähköisiä järjestelmiä. Huoltajien kanssa käytävään yhteistyöhön kuuluvat mm. päivittäiset kohtaamiset, lapsen vasu -keskustelut, vanhempainillat ja tapahtumat sekä varhaiskasvatuksen arviointi. Kannustamme huoltajia myös vanhempainyhdistystoimintaan. Toiminnan ja sisältöjen sekä pedagogiikan näkyväksi tekeminen on tärkeä osa yhteistyötä. Järjestämme huoltajille mahdollisuuden osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin sekä verkostoitumiseen toisten lapsiperheiden kanssa.

Kasvattajan kannalta olennaisia asioita toimivassa yhteistyössä ovat

- kuunteleminen ja kuuleminen
- havainnointi
- avoimuus, luottamus, rehellisyys
- aktiivisuus, kiinnostus ja halu tehdä yhteistyötä
- keskusteluyhteyden luominen
- yhteiset tavoitteet
- osallisuuden ja yhteisöllisyyden mahdollisuus huoltajille
- molemminpuolinen arvostus, kunnioitus, hyväksyntä, ymmärtäminen
- ajan antaminen yhteistyölle
- myönteinen ilmapiiri
- ammatillisuus, hienotunteisuus, sensitiivisyys ja empatia
- varhaiskasvatuksen sisällöistä kertominen huoltajille
- kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit

Kysyimme huoltajilta:

1. Mitkä ovat kaikkein tärkeimmät asiat lapsen hyvässä varhaiskasvatuspäivässä?

- ❖ turvallinen arki ja ilmapiiri
- ❖ Lapsella on turvallinen olo
- ❖ se, että lapsi viihtyy
- ❖ yhdessäolo, kaverit, ystävyssuhteet
- ❖ luottamus henkilökuntaan
- ❖ lapsen huomioinen/lapsi tulee kuulluksi, yksilöllinen huomiointi ja kuuntelu
- ❖ lapsi saa leikkiä
- ❖ säännöllinen päivärytmi, ennakoitavuus, rutiinit
- ❖ lepoaika
- ❖ riittävästi aktiviteetteja, monipuoliset virikkeet
- ❖ hyvä ruoka
- ❖ tasapuolisuus
- ❖ lapsi tulee mielellään, mukavuus
- ❖ oppii joka päivä uutta

2. Mitä haluaisin lapseni oppivan varhaiskasvatuksessa?

- ❖ toisten huomioimista, sosiaalisia taitoja
- ❖ laulut, lorut
- ❖ tyhmissä toimimista, vuorovaikutus- ja leikkitaitoja, kaveritaitoja, muiden huomioonottamista
- ❖ käytöstapoja, yhdessä sovittuja sääntöjä
- ❖ omaan kehitystasoon liittyviä taitoja, esim. leikkaaminen, kädentaitoja
- ❖ arjen asioita
- ❖ erilaisuuden hyväksyntää
- ❖ ilmaisemaan itseään
- ❖ luottamaan uusiin ihmisiin
- ❖ keskittymistä
- ❖ monipuolista liikkumista
- ❖ englantia

3. Millaiset yhteistyömuodot ovat itsellenne mieluisia tai hyödyllisiä?

- ❖ keskustelut
- ❖ päivittäiset kuulumiset
- ❖ kuvakansiot
- ❖ sähköinen viestintä
- ❖ vanhempainillat, sisältäen myös perheiden tutustumista
- ❖ perheiden keskinäistä tutustumista
- ❖ Perheiden toiminnalliset tapahtumat ja juhlat
- ❖ retket

Yhteistyö eri tahojen kanssa

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa varhaiskasvatuksen toteuttaminen lasten tarpeita vastaavaksi. Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatuksen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita. Yhteistyö kunnan varhaiskasvatuksen ja sen alueen toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden tuottajien välillä on tärkeää. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa.

Kunnan sisäiset yhteistyötahot

Kunnan sisäisiä yhteistyötahoja ovat kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut, ruoka- ja siivouspalvelut, tekninen toimi, sivistystoimi sekä muu yleinen kunnan hallinto.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötahot

Sosiaali- ja terveyden huollon yhteistyötahoja ovat Varhan alueelliset terveydenhoitajat, puhe- ja toimintaterapeutit, neuvolapsykologi ja neuvolalääkäri sekä TYKS:n avopediatri, fysioterapeutti, sosiaali- ja perhetyö, lastensuojelu, perheneuvonta Hermannin, neuvolan perhetyöntekijä ja esiopetuksen kuraattori. Tärkeitä yhteistyötahoja ovat myös yksityiset toimijat, kuten esim. puhe- ja toimintaterapeutit.

Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Yhteistyötä kehitetään ja toteutetaan Varhan ja Maskun kunnan varhaiskasvatuksen, sekä hallinnon että toimijoiden tasolla säännöllisesti ja suunnitelmallisesti.

Vanhempien, varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyöllä on suuri merkitys lapsen kokonaiskehityksen arvioinnissa ja seurannassa. Yhteistyön tavoitteena on turvata lapsen suotuista kehitystä ja tarpeen vaatiessa antaa varhaista tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen. Maskun varhaiskasvatus ja lasten neuvola tekevät säännöllistä yhteistyötä lasten kehityksen seurannassa. Varhaiskasvatuksen opettaja/pph toimittaa huoltajien allekirjoittaman ICF- lomakkeen (varhaiskasvatuksen havaintoja lapsen toimintakyvystä) lasten neuvolaan ennen 3-, 4- ja 5-vuotisneuvolakäyntiä. Havaintojen tueksi vo tekee Hali-tehtävistön jokaiselle kolmevuotiaalle ja tarvittaessa veo tekee Kehu-tehtävät osalle 5-vuotiaista.

Varhassa toimii lasten alueellinen monialainen kuntoutustyöryhmä (Monark), johon kuuluvat terveydenhoitaja, psykologi, puheterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti,

terveyskeskuslääkäri ja/tai lasten avopediatri, sosiaalityöntekijä ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Työryhmä arvioi ja suunnittelee lapsen mahdollisia kuntoutustarpeita sekä tukitoimia (ks. luku 5.2). Lapseen tai perheeseen liittyvissä huoltilanteissa huolesta keskustellaan aina ensin huoltajien kanssa ja tarvittaessa ohjataan hakemaan lapsen ja perheen tarvitsemia palveluja.

Varhaiskasvatuksessa työskentelevillä henkilöillä on lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus, jos he ovat työssään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä.

Muita yhteistyötahoja

Muita yhteistyötahoja ovat Maskun kunnan alueella toimivat yksityiset päiväkodit ja perhepäivähoitajat, seurakunta, järjestöt ja urheiluseurat, kulttuuripalvelut, esim. konsertit ja teatterit, varhaiskasvatuksen koulutusta järjestävät oppilaitokset ja niiden opiskelijat.

Kunnan yksityisten varhaiskasvatustuottajien kanssa yhteistyö on säännöllistä hallinnon sekä varhaiskasvatuksen tuen suunnittelun ja järjestämisen osalta.

3.4 Lapsen varhaiskasvatuspolku - aloituksesta esiopetukseen

1. Varhaiskasvatushakemus- ja päätös sekä tuloksetlomake

Perhe tekee sähköisen varhaiskasvatushakemuksen Maskun kunnan nettisivujen kautta. Varhaiskasvatusjohtaja tekee päätöksen kunnallisesta varhaiskasvatuspaikasta tai palvelusetelipäätöksen ja päätös menee tiedoksi perheelle eAsiointiin tai kirjepostitse.

2. Yhteydenotto myönnettyyn varhaiskasvatuspaikkaan

Päätöksen saatuaan perhe on yhteydessä saamaansa varhaiskasvatuspaikkaan. Varhaiskasvatuksessa laaditaan palvelusopimus lapselle varatusta varhaiskasvatusajasta. Vanhemmat/huoltaja sopivat lapsen ryhmän tai perhepäivähoitajan kanssa aloitus- ja tutustumiskäytännöt sekä aloituskeskustelun.

3. Lapsen tutustuminen varhaiskasvatuspaikkaan ja aloituskeskustelu

Lapsi tutustuu varhaiskasvatuspaikkaan huoltajan kanssa riittävän monta kertaa lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan. Tutustumisvaiheen aikana sekä lapsi että huoltaja oppivat tuntemaan varhaiskasvatuksen rutiinit, ryhmän lapset ja henkilökunnan. Samalla henkilökunta oppii tuntemaan lapset ja huoltajat. Henkilökunta käy huoltajien kanssa aloituskeskustelun. Käytössä *Lapsen aloittaessa*-kyselylomake, jonka tarkoituksena on antaa kasvattajille lapsen sopeutumista edistäviä ja hyvinvoinnin kannalta tärkeitä tietoja varhaiskasvatukseen. Vanhemmat voivat myös kertoa lapsen tavoista ja tottumuksista. Varhaiskasvattaja panostaa aktiivisesti luottamussuhteen luomiseen lapsen kanssa jo tutustumisvaiheessa. Hoitosuhde alkaa, kun lapsi jää ilman huoltajaa varhaiskasvatukseen. Olisi hyvä, jos lapselle voitaisiin suoda ”pehmeä lasku”, esim. siten, että hoitopäivät eivät ole heti alusta lähtien täysimittaisia.

4. Varhaiskasvatussuunnitelman laadinta

Kun henkilöstö on tutustunut lapseen riittävästi, sovitaan vanhempien/huoltajien kanssa yhteinen keskustelu-aika, jolloin lapselle tehdään lapsen varhaiskasvatussuunnitelma eli ”Lapsen vasu”. Suunnitelmassa käydään läpi lapselle ja lapsen kehitykselle tärkeitä asioita, joita henkilökunta hyödyntää lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Mikäli lapsella on tuen tarvetta, se sisällytetään osaksi vasua. (Tarkemmin luku 1.3 ja 5.)

5. Siirtyminen esiopetukseen tai toiseen varhaiskasvatusyksikköön

Lapsen siirtyessä toiseen ryhmään tai esiopetukseen Maskun kunnan sisällä:

Lapsen siirtyessä päiväkodin tai kunnan sisällä toiseen varhaiskasvatusyksikköön, keskustellaan tiedonsiirrosta ryhmien varhaiskasvatusopettajien välillä ja tarvittaessa pidetään siirtopalaveri, johon osallistuvat uuden ja vanhan ryhmän varhaiskasvatuksen opettajat ja huoltajat sekä mahdollisesti veot ja lasta kuntouttavat asiantuntijat.

Lapsen siirtyessä esiopetukseen tiedot lapsen kasvusta ja kehityksestä siirtyvät esiopetukseen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman mukana. Esiopetukseen siirryttäessä voidaan pitää siirtopalaveri. (kts. yllä)

Lapsen vasu, lupalomake, ICF- lomakkeet, lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa kyselylomakkeen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden lausunnot siirtyvät suoraan uuteen ryhmään tai esiopettajalle/ esiopetusyksikköön.

Lapsen siirtyessä toiseen kuntaan tai Maskussa yksityiseen varhaiskasvatuspaikkaan:

Lapsen siirtyessä Maskun kunnan varhaiskasvatuksesta toisen kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen, lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi ja tuottamiseksi ja tuen arvioimisen kannalta välttämättömät tiedot luovutetaan uuteen varhaiskasvatuspaikkaan. Huoltajille kerrotaan tietojen siirrosta.

6. Arkistointi

Alkuperäinen vasu liitteineen (lupalomake, KieliPeda-työkalu, lääkehoidon suunnitelma ja ICF-lomake) arkistoidaan arkistointisäännösten mukaisesti. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakirjat säilytetään lapsen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen ajan, jonka jälkeen ne hävitetään. Kunta arkistoi myös yksityisten palveluntuottajien vasut y

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1 Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista on kokonaisvaltaista. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta, oppimiskäsitys, niihin pohjautuva toimintakulttuuri oppimisen tuki, monipuoliset oppimisympäristöt ja oppimisen- sekä laaja-alaisen osaamisen alueet. Aihepiirit nousevat esiin esim. lasten kysymyksistä, mielenkiinnon kohteista, leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Myös kasvattajien ammattitaito tuoda vasun sisältöä arkeen on tärkeää, jotta voidaan taata monipuolinen laaja-alaisen osaamisen (luku 2.3) kehittyminen.

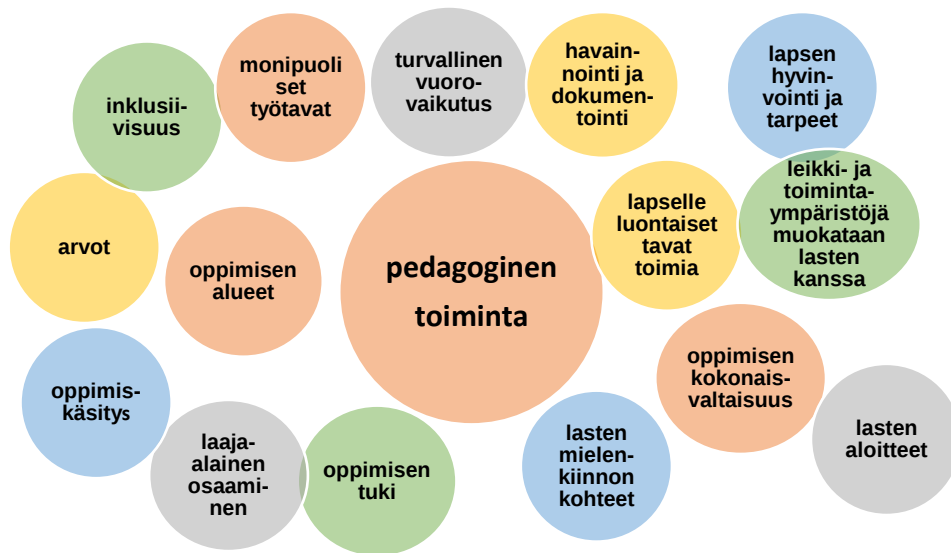
”Pedagogiikka on sitä, miten vasun teoria muuttuu käytännön toteutukseksi.”

Kasvattajina pyrimme mukauttamaan toiminnalle etukäteen laadittuja tavoitteita ja suunnitelmia niin, että toimintaan voidaan liittää lapsista nousevia aloitteita ja kiinnostuksen kohteita. Tämä vaatii kasvattajalta kykyä ja uskallusta heittäytyä, tarttua hetkeen ja irrottautua tutuista ja turvallisista työtavoista. Uusien toimintatapojen ja oman mukavuusalueen ulkopuolelle astuminen, voi tuoda kuitenkin myös kasvattajalle oivaltamisen ja uuden oppimisen riemua, josta ammentaa uutta työniloa.

”Tärkeintä ei ole se mitä me tällä viikolla teemme, vaan se miten jokainen lapsi saa mahdollisuuden oppia ja osallistua.”

4.2 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä.

Pedagogisen dokumentoinnin tavoitteena on

- Oppia tuntemaan yksittäistä lasta
- Mahdollistaa huoltajien ja lapsen osallisuus
- Ymmärtää lasten välisiä suhteita
- Tunnistaa ja tiedostaa henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta
- Saada tietoa varhaiskasvatuksen suunnittelun ja lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa

Dokumenteilla on itseisarvoa sellaisenaan; ne ovat muistoja ihmisistä, hetkistä ja paikoista. Niiden hyödyntäminen pedagogisen toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi, muuttaa niiden luonnetta ja silloin vasta voidaan puhua pedagogisesta dokumentoinnista.

Maskussa pedagogisen dokumentoinnin tavat valitaan ryhmäkohtaisesti ryhmän henkilökunnan vahvuuksia hyödyntäen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 2.3.).

Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lasten kehityksen ja oppimisen tuentarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia ja henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 3 ja 7).

Lapsen ja ryhmän yhteiseen prosessiin liittyvä tieto tuo lapsen ajattelun ja tekemisen prosessin näkyväksi myös lapselle itselleen ja hänen huoltajilleen.

Lasten tietoturva huomioidaan dokumentoimalla sekä hankitaan kuvauslupa huoltajilta. Lapsella tulee olla myös oikeus pidättäytyä vaikkapa mielipiteen ilmaisusta ja julkaisusta.

Minä kasvattajana

- kerään tietoa, jota voimme hyödyntää toimintamme pedagogisessa suunnittelussa
- selvitän lapsen mielipiteitä, ajatuksia ja kiinnostuksen kohteita
- kerään tietoa lapsen osaamisesta, onnistumisista ja vahvuuksista, kokemuksista, oppimisesta ja tarpeista
- muistan dokumentoinnin systemaattisuuden, suunnitelmallisuuden ja tarkoituksen
- hyödynnän dokumentointia myös oman ammatillisen kehityksen välineenä esim. toiminnan videointi oman sensitiivisyyden ja vuorovaikutuksen arvioimiseksi
- kerään huoltajilta arvokasta tietoa lapsesta ja hänen perheestään esim. keskustellen, kysymyksien tai vanhempien kotoa ottamien valokuvien avulla
- keskustelen lasten huoltajien ja kollegojen kanssa dokumenteista ja niistä heränneistä ajatuksista
- pohdin ja arvioin säännöllisesti, millainen dokumentointi edistää pedagogista suunnittelua

Käytännön esimerkkejä dokumentoinnista

Havainnointi, leikkiminen, piirtäminen, musisointi ja näytteleminen yhdessä lapsen kanssa, kysyminen ja kuuntelu, sosiogrammit, keskustelu, muistiinpanot, haastattelut, sadutus, valokuvat, videot, äänitys, lasten oma dokumentointi esim. kuvaamalla ja kertomalla

- lastenkokoukset
- toiveiden puu
- lasten suunnittelemat lastenpäivät
- aarrekartta unelmien päiväkodista
- viikon tähtilapsi
- käsitekartat
- projektiseinä/näyttely
- lasten töitä esiin laittamalla ja liittämällä siihen dokumentaatiota kuinka työ on syntynyt
- projektkirjat, valokuvakansiot, kuvapäiväkirjat, blogit, digitaaliset sovellukset ja menetelmät
- lapsen portfolio/kasvunkansio
- kertomukset lapsen/ryhmän päivästä

4.3 Monipuoliset työtavat

Varhaiskasvatuksessa ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa toimintaa. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Työtapojen valinnassa korostuu kokemuksellisuus ja toiminnallisuus. Työtavoissa tulee hyödyntää digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä. Varhaiskasvatuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde.

Valitsemme työtavat ja käytämme niitä tarkoituksenmukaisesti huomioiden lapset yksilöinä ja ryhmänä. Otamme lapset mukaan toiminnan suunnitteluun ja työtapojen valintaan. Lapselle annetaan valinnan mahdollisuus ja hänellä tulee olla tunne, että hän voi osallistua ja vaikuttaa. Lapsilta saatu palaute tukee työtapojen valintaa. Ohjaamme lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Joustavat pienryhmät toiminnan mukaan ovat tärkeä osa Maskun varhaiskasvatuksen toimintatapaa.

Rohkaisemme lapsia kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Annamme lapsille mahdollisuuksia tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppiminen tapahtuu toiminnallisesti itse kokien ja tutkien.

Kasvattajat pyrkivät omalla ihmettelevällä työotteellaan auttamaan lapsia oivaltamaan vastauksia itse tai etsimään tarvittaessa lisätietoa käsiteltävästä aiheesta. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Kasvattaja on omalla toiminnallaan lapselle esimerkki; luovuus, innostuneisuus, rohkeus, itsensä likoon laittaminen ja heittäytymisen halu ilman epäonnistumisen pelkoa tarttuu lapsiin.

4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Varhaiskasvatuksessa toimintamme perustuu leikkiin ja leikillisyyteen. Annamme lapsille mahdollisuuden leikkiä päivittäin erilaisia leikkejä ja ulkona sisällä sekä omaehtoisesti että ohjatusti. Inklusiivinen periaate näkyy leikissä siten, että tuemme jokaisen lapsen mahdollisuutta olla mukana leikissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti sekä tuntee yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta leikkiessään.

Lapsilla on vahva kokemus, että leikki on tärkeintä varhaiskasvatuksessa. Myös huoltajat nostavat leikin ja kaverit varhaiskasvatuksessa tärkeimpinä esiin.

Kasvattajien osallistuminen lasten leikkiin on olennainen osa varhaiskasvatuksen työntekijöiden työtä. Leikkitaitoja pitää ohjata ja opettaa. Leikkiin osallistuminen viestittää lapsille, että aikuiset ovat kiinnostuneita lasten maailmasta ja kunnioittavat sitä. Kasvattajina tehtävämme on etsiä keinoja ja menetelmiä, joilla **tukea leikkiä ja lisäksi tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä**

Lasten omaehtoisessa leikissä kasvattajan roolina on ohjata leikkiä mahdollistajana ja kannattelijana vuoroin havainnoimalla, olemalla läsnä ja osallistumalla aktiivisesti tilanteen mukaan. Lasten ja aikuisten yhteisleikissä kasvattaja liittyy leikkiin lasten leikkialoitteita kunnioittaen. Kasvattajan tehtävänä on tukea leikkiä tarvittaessa käyttäen puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja.

Kasvattajan rooleja leikissä

Havainnoija	Rikastuttaja
Innostaja	
	Vuorovaikuttaja
Leikkijä	Valvoja
	Mahdollistaja
Kannatteliija	Mallintaja
Osallistuja	

Leikin edistämisessä tarvitaan turvallinen ja houkutteleva, leikkiin innostava oppimisympäristö ja leikkilinen toimintakulttuuri. Leikin tulee saada kuulua ja näkyä ja leikille pitää antaa tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Pitkäkestoisuus, juonellisuus ja sitoutuneisuus on vahvempaa, kun kasvattaja osallistuu leikkiin. Lapsille turvataan leikkirauha ja keskittyminen leikkiin ja turhia keskeytyksiä tulee välttää. Annamme lasten myös itse vaikuttaa leikkien valintaan ja olla mukana suunnittelemassa leikkiympäristöjä. Kasvattajien tehtävänä on laajentaa lasten kokemusmaailmaa ja tuoda toimintaan monipuolista sisältöä.

On myös paikallaan pohtia, ovatko oppimisympäristöt leikkiin kutsuvia ja tarjoavatko ne mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. On hyvä, jos lapset voivat myös yhdistää eri leikkivälineitä ja leikkivälineiden tulisi osittain olla sellaisia, joilla ei ole suoranaista merkitystä, vaan lapsi luo niille merkityksiä ja käyttötarkoituksia esim. kankaita, laatikoita ja palikoita.

Draamaa voidaan hyödyntää leikin kehittymisen tukemisessa ja tienä kuvitteluleikin maailmaan. Draamaa voidaan liittää leikkiin moninaisilla roolivaatteilla ja valmistamalla leikkeihin tarvittavaa materiaalia. Kasvattaja voi liittää lasten leikki-ideaan ohjattua toimintaa, kuten lauluja, tarinoita, retkiä tms., jotka vievät leikkiprosessia eteenpäin.

Leikissä kasvattaja tutustuu lasten maailmaan ja havainnoi mistä lapset ovat juuri sillä hetkellä kiinnostuneita, mikä on heille merkityksellistä ja mitä taitoja he harjoittelevat. Havainnot tukevat toiminnan suunnittelemista. Samalla aikuisella on mahdollisuus havainnoida lasten leikkitaitoja, tukea vuorovaikutusta muiden lasten kanssa ja tukea heidän sosiaalisia taitojaan esim. olla lapsen tukena ristiriitatilanteissa.

Leikillisyyys tarkoittaa toimintaa ja vuorovaikutusta, joka tuottaa leikkijöille iloa, on elämyksellistä ja yhteisöllistä. Leikillisyydessä yhdistyvät kehollisuus, luovuus, tarinallisuus, oivaltavuus, yhteisöllisyys ja toiminnallisuus. Useissa leikeissä ja peleissä vaaditaan kokeilemista, ongelmanratkaisua, ajattelua ja ymmärtämistä eli juuri niitä asioita, joita oppimisessakin tarvitaan. Varhaiskasvatuksessa leikin ja ”oikean” tiedon eroa ei ole tarpeen rakentaa, vaan kaikki oppiminen on arvokasta.

Leikki ja oppiminen ovat erottamaton osa päivittäistä toimintaa. Sen sijaan on oleellista miettiä, miten leikin sisältöjä voisi rikastaa esimerkiksi eri oppimisen alueita yhdistämällä tai miten laaja-alaisen osaamisen tavoitteita olisi mahdollista leikin kautta edistää. Tässä voidaan hyödyntää esim. tarinallinen leikki- menetelmää, joka antaa mahdollisuuksia lasten ja aikuisten yhdessä oppia ja eläytyä tarinallisen leikkimaailman seikkailuihin. Elämykselliset oppimiskokonaisuudet tukevat lasten leikki- ja oppimaan oppimisen taitoja sekä sitouttaa lapset emotionaalisesti paremmin toimintaan. (Tarinallisen leikin käsikirja: https://leikkipaiva.fi/wp-content/uploads/LEIKKI-KA_SIKIRJA-FI-2017.pdf)

Leikki on tärkein muoto harjoitella sosiaalisia taitoja. Joskus vertaisryhmään liittyminen ja ystävystyminen tapahtuu itsestään, joskus tässä tarvitaan enemmän apua. On keskeistä pohtia, mitä tulee tehdä, kun lapsi jää toistuvasti vertaisryhmän ja leikin ulkopuolelle. Autamme kaikkia lapsia pääsemään mukaan leikkiin. Käytämme tarvittaessa puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä vuorovaikutuksen ja leikin tukena. Varhaiskasvatuksessa tarjoamme erilaisia leikkitilanteita ja vaihtelevia leikkikavereita.

Oppimisympäristöä muokkaamalla vaikutamme siihen, millaisiin leikki- ja leikkikaverivalintoihin lapset ohjataan. esim. toisinaan kasvattaja voi valita leikkiparit. Leikin kehittäminen voi vaatia leikkitovereiden jakamisen siten, että leikkiminen ”taitavan leikkijän” kanssa mahdollistetaan kaikille lapsille, jolloin kaikkien leikki-aidot pääsevät kehittymään. Näin opitaan suvaitsevaisuutta ja joustavuutta sekä rikastutetaan leikkejä entistä monipuolisimmiksi. Mutta myös lasten omille valinnoille ja leikkialueille tulee olla mahdollisuuksia. Keskeistä onkin tasapaino, jotta kaikkien lasten oikeus leikkiin toteutuu.

Lasten keskinäiset suhteet ja yhteen kuulumisen tunne vaikuttaa olennaisesti lasten viihtyvyyteen ja hyvinvointiin. Tärkeää on, että jokainen lapsi kokee kuuluvansa ryhmään. Yhteenkuulumisen eteen teemme suunnitelmallisesti töitä. Ryhmytykseen kiinnitämme huomiota erityisesti toimintakauden alussa ja aina tarvittaessa. Positiivisen ryhmähenki ehkäisee kiusaamista.

Leikkiessä lapsi oppii

- Itsetuntemusta ja itsesäätelytaitoja
- Olemaan positiivisesti vuorovaikutuksessa toisten kanssa
- Noudattamaan sääntöjä ja yhteisesti sovittuja asioita
- Selvittämään ristiriitoja ja ratkomaan ongelmia
- Yhteistyötaitoja
- Tunteiden käsittelyä ja erilaisuuden hyväksymistä
- Käyttämään mielikuvitusta

Minä kasvattajana

- mahdollistan leikin osana toimintaa ja oppimista- aikaa, tilaa ja välineitä
- tunnistan leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehitän leikkiä edistäviä toimintatapoja sekä oppimisympäristöjä
- autan osallistumaan ja tuen ryhmäytymistä sekä yhteenkuuluvuutta
- tuen vuorovaikutusta ja sosiaalisia taitoja
- valmistelen oppimisympäristöä ja materiaalia: - ehjät lelut, välineet, riittävästi materiaalia rakentamiseen ja leikin luomiseen, vaihtelevuus ja innostavuus, virikkeellinen ja virittävä, lapsen kehitysvaiheet huomioiva leikkiympäristö
- toimin kanssalleikkijänä lapsen antamassa roolissa
- tuen lasten omia ideoita ja rikastutan leikkiä; sadut, leikkimaailmat, eläytyminen, uskallus, heittäytyminen, hassuttelu, draama, improvisaatio, laulut, taide
- havainnoin ja otan lapset mukaan suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan ympäristöjä
- mahdollistan jokaisen mukaan pääsemisen leikkiin ja tuen siinä osallistumista tarvittaessa esim. kuvien avulla
- olen läsnä, tuen sekä mahdollistan pitkäkestoisen ja keskeytymättömän leikin
- toteutan oppimista leikin avulla

4.5 Oppimisen alueet

Ilmaisun monet muodot

Kielen rikas maailma

Minä ja meidän yhteisömme

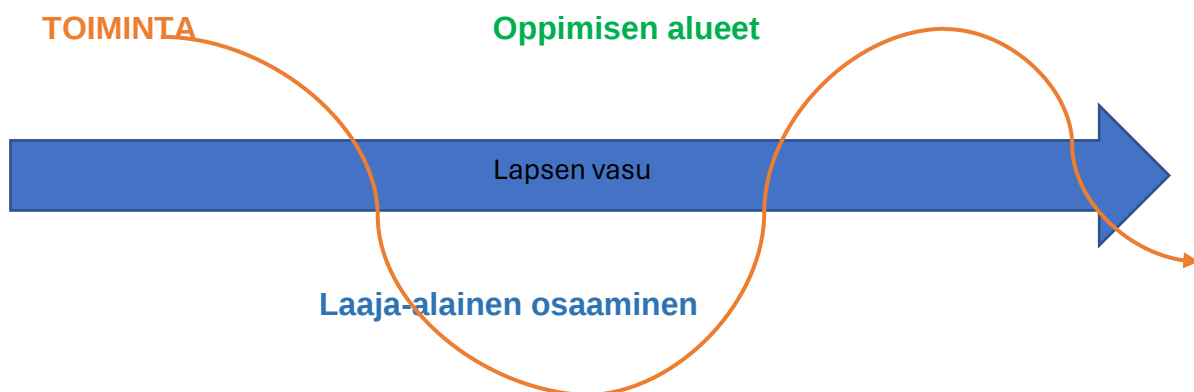
Tutkin ja toimin ympäristössäni

Kasvan, liikun ja kehityn

Nämä alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne eivät ole toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Aihepiirit voivat nousta esim. leikeistä, saduista, retkistä, yhteisistä kokemuksista tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja lasten kysymyksistä ja pohdintoista.

Oppimisen alueiden tarkoitus on ohjata kasvattajia, yhdessä lasten kanssa, monipuoliseen ja oppimisen alueita yhdistelevään pedagogisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Lasten mielenkiinnon kohteet, havainnot ja vahvuudet ovat toiminnan suunnittelussa olennaisia, mutta myös kasvattajien ammattitaito tuoda vasun sisältöä arkeen on tärkeää, jotta voidaan taata monipuolinen laaja-alaisen osaamisen (luku 2.3) kehittyminen.

Maskussa toimintatapamme on projekti- ja ilmiöoppiminen. Niissä yhdistyvät lasten mielenkiinnon kohteet ja kokemusmaailma, leikillisuus, monipuoliset toiminnalliset työtavat, oppimisen alueet yhdessä laaja-alaisen oppimisen tavoitteiden kanssa mielekkääksi kokonaisuudeksi. Ilmiöoppimisessa on lähtökohtana todellisen maailman kokonaisvaltaiset ilmiöt ja siihen liittyy usein myös käsite tutkiva oppiminen. Projektioppimisessa ei ole aina tarkoitus sisällyttää mukaan jokaista oppimisen aluetta vaan projekti voi keskittyä myös tiettyyn tai muutamaa osa-alueeseen. Varhaiskasvatuksessa projektit voivat olla lyhytkestoisia pienen lapsiryhmän projekteja tai massiivisempia ison lapsiryhmän projekteja. Tärkeintä ei ole lopputulos, vaan se millaisia oppimismahdollisuuksia ja -kokemuksia lapset ovat projektien edetessä saaneet. Hyvässä projektissa näkyy yhdessäolo, jokaisen ryhmän lapsen ottaminen mukaan omana itsenään, leikki, mielikuvitus, vuorovaikutustaidot, ilmiöiden ihmettely kaikin aistein, uteliaisuuden herättäminen ja yhdessä tekeminen.

Miksi ilmiöoppimista?

Ilmiöoppiminen ei ole vain opetusmenetelmä vaan toimintakulttuuria ja pohjautuu erityisesti varhaiskasvatuksen lapsikäsiyteen, oppimiskäsiyteen ja käsiyteen osallisuudesta.

Se on pedagoginen lähestymistapa, jossa laaja-alaisuus, oppimisen alueet ja kokonaisvaltaisuus usein toteutuvat kuin itsestään. Se pohjautuu lasten aiempiin kokemuksiin ja havaintoihin sekä lasten aktiivisuuteen, osallisuuteen ja kokonaisvaltaiseen oppimisprosessiin.

Kiinnostus syttyy, kun se mitä opitaan ja tehdään, on itselle merkityksellistä. Kiinnostus vahvistaa motivaatiota ja motivaatio synnyttää ilon kokemusta ja oppimista. Osallisuus vahvistaa toimijuutta.

Esimerkki projektista

Oppimisen alueet.

Laaja-alaisen oppimisen ja eri **oppimisen alueiden** tavoitteiden yhdistymisestä erään ryhmän lasten kävelyretkellä

Itsestä huolehtimisen ja arjen taidot - turvallinen kadun ylitys,

Monilukutaito- liikennemerkit

Digitaalinen osaaminen- kuvaaminen kännykällä

Ajattelu ja oppiminen, **kielten rikas maailma**- käsitteet liikennemerkki, suojatie, värit, neliö

Ilmaisun monet muodot- värittäminen, hienomotoriikka

Tutkin ja toimin ympäristössäni- havainnointi, lukukäsite, muodot, yhtä monta,

Kasvan, liikun, kehityn- kävelyretki, tikku-ukkojen matkiminen omalla keholla

Mä oon nähnyt ton..”Mennään tästä suojatien kohdalta tien yli”

**-Joo. Niitä on aika monessakin paikassa-
Voitaisiinko laskea, kuinka monta suojatie-
merkkiä nähdään tällä kävelyllä?”**

**-Otetaanko kännykällä valokuva, niin
muistetaan päiväkodissa merkki paremmin?**

Mä tiedän ton merkin. Meidän tielläkin on toi liikennemerkki.

Merkkejä löytyi kävelyn aikana 8. Iltapäivällä halukkaat saivat värittää suojatiemerkkikuvia. Pohdittiin, että tarvitaan sinisiä ja mustia kyniä. Kännykällä otetusta kuvasta saatiin hyvät väritysohjeet. Seuraavana päivänä pohdittiin minkä muotoinen suojatiemerkki on. Lapset rakentelivat jäätelötikuista neliöitä ja kokeilivat piirtää niitä myös paperille. Huomattiin, että tarvittiin neljä tikkua ja neljä viivaa- yhtä monta. Yhteisellä jumppatuokiolla, kasvattaja piirsi lapsille tikku-ukkoja, kuten merkissä ja matkittiin niiden mukaan eri asentoja. Toisena päivänä lapset innostuivat valmistamaan pikkuauto- leikkiin liikennemerkkejä. Tämä jäi lyhyeksi, muutaman päivän projektiksi, mutta mikseipä projekti olisi voinut elää ja laajentua esim. liikennemerkeihin, kulkuneuvoihin tai liikenneteeman ympärille.

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Kielen avulla lapsi ilmaisee itseään, etsii tietoa ja on vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Kieli kehittyy vuorovaikutuksessa lapsen ja aikuisen sekä lasten välillä.

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin.

Yleiset tavoitteet:

- tuemme lapsen **vuorovaikutustaitoja**, joiden lähtökohtana on lapsen kehitys, valmiudet ja taidot
- tuemme lapsen kielen **ymmärtämisen** taitoja
- tuemme lapsen puheen **tuottamisen** taitoja
- vahvistamme lapsen **kielen käyttötaitoja** eri tilanteissa
- tuemme lapsen **kielellistä muistia ja sanavarastoa**
- lisäämme lapsen **kielitietoisuutta**
- lisäämme lapsen kiinnostusta puhuttua ja kirjoitettua kieltä kohtaan sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan

**Minä
kasvattajana**

Sisältö ja menetelmät:

- kohtaan lapsen sensitiivisesti sanallisessa ja sanattomassa viestinnässä
- sanoitan johdonmukaisesti päivittäistä toimintaa (esim. tunteet, esineet, toiminnot)
- mallinnan, sanallistan, kuvailen, leikittelen kielellä
- tarjoan monipuolisia kielellisiä malleja, käytän kieltä kuvailevasti ja tarkasti
- houkuttelen, kannustan sekä annan aikaa ja rauhaa lapsen kerronnalle, selittämislle ja keskustelulle
- jaan lapsen kiinnostuksen kohteet ja kokemukset, kuuntelen aktiivisesti
- vahvistan ja rikastutan kielellisesti sitä, mitä lapsi sanoo
- luon mahdollisuuksia ja rutiineja, jotka houkuttelevat vuorovaikutukseen ja tarinointiin pienissä ryhmissä
- dokumentoin lapsen tuotoksia (kerrontaa, kommunikointia mm.)
- tutustutan lapset kirjallisuuteen, satuihin, loruihin ja laululeikkeihin
- luen lapsille päivittäin ääneen ja hyödynnän kirjoja pedagogisesti, kielitietoisesti ja tavoitteellisesti
- tutustutan lapsen erilaisiin visuaalisiin, auditiivisiin ja audiovisuaalisiin viesteihin ja teksteihin
- kehitän lapsen kykyä erottaa puhuttua ja kirjoitettua kieltä
- rohkaisen kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti
- käytän kuvia, esineitä ja viittomia kommunikoinnin tukena ja kannustan myös lasta kommunikoimaan eri tavoin
- kiinnitän huomion ja rikastutan kielellistä oppimisympäristöä (erilaisin järjestelyin vaikuttaa ryhmän äänimaailmaan, kuvakirjat houkuttelevasti lasten saatavilla, rauhallisia lukunurkkauksia, keskusteluun houkuttelevia
- kuvia ja valokuvia esillä, kirjoitettua tekstiä, sanoja ja kirjaimia lapsen tasolla esillä)

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön

Yleiset tavoitteet:

- tukea lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvausta sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa taiteellisen ilmaisun ja kokemuksen avulla
- kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen
- **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin
- **kuvallisen ilmaisun** tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön
- **käsityöllisen ilmaisun** tavoitteena on tarjota lapsille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisentelemisen, kokemuksen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät.
- rohkaista **sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin
- tarjota lapsille mahdollisuus monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään

**Minä
kasvattajana**

Sisältö ja menetelmät

- tutustutan lapsen monipuolisiin välineisiin, materiaaleihin ja tekniikoihin moniaistisesti, hyödyntäen erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa
- yhdistelen ilmaisun muotoja luovasti ja kokonaisvaltaisesti
- annan tilaa lapsen luovuudelle - nähdä ja kokea taidetta monipuolisesti
- luon esteettisiä ja innostavia oppimisympäristöjä
- rohkaisen tutkivaan ja luovaan ongelmaratkaisuun
- innostan lapsia käyttämään kaikkia aisteja
- tuen lapsia ilmaisemaan tunteitaan ja ajatuksiaan taiteen eri keinoin
- kuuntelemme, koemme ja luomme musiikkia, esim. laulaen, soittaen, musiikin mukaan liikkuen, rytmejä kuunnellen
- tutkimme ja luomme maalaten, piirtäen, rakentaen ja muovailen
- taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä, luontoa, rakennuksia, veistoksia, kuvia
- suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla esim. muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu
- tarjoan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia käsityön tekniikoita
- tutustutan lapset kirjallisuuteen, sanataiteeseen, teatteriin, draamaan, tanssiin, sirkukseen
- yhdessä lasten kanssa luomme esityksiä eri tavoin ja annan lasten ideoida ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä
- tarjoan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja

Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista

Yleiset tavoitteet

- tuemme lapsen kykyä **eettiseen ajatteluun**
- edistämme keskinäistä **kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia** kohtaan
- suuntaamme lapsen mielenkiintoa **historiallisiin** asioihin ja tapahtumiin
- autamme ymmärtämään **moninaisuutta** eli sitä, että ihmiset ovat erilaisia mutta yhtä arvokkaita
- kehitämme lapsen **lähde- ja mediakriittisyyttä**
- tuemme lapsen **mediakasvatusta**

**Minä
kasvattajana**

Sisältö ja menetelmät:

- tuen lapsen eettisen ajattelun taitojen kehittymistä pohtimalla hänen kanssaan eri tilanteissa esiintyviä eettisiä kysymyksiä päivittäisissä tilanteissa esim. ystävyyttä, oikean ja väärän erottamista, oikeudenmukaisuutta
- luon yhdessä ryhmän lasten kanssa yhteiset säännöt ryhmälle
- tutustutan lapset lapsiryhmässä läsnä oleviin katsomuksiin ja perinteisiin esim. vuodenkiertoon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu
- voin tarkastella lasten kanssa myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia sekä myös uskonnottomuutta
- johdatan lapset keskustelemaan ja tutkimaan lähiympäristön moninaisuutta mm. ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus ja samanarvoisuus., esim. vieraiden, vierailujen, tapahtumien, kirjojen avulla
- yhteistyössä huoltajien ja isovanhempien kanssa tutustutan lapset omaan ja perheidensä historiaan
- tutustutan lapset eri medioihin sekä annan mahdollisuuksia sekä rohkaista kokeilemaan median tuottamista itse, esim. sadut, musiikki, kuvataide, leikki, draama
- ohjaan lapsia harjoittelemaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä
- toimintamuotoina hyödynnän teemaan sopivia satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä ympäristö- ja teknologiakasvatusta.

Yleiset tavoitteet

- tuemme lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä, esim. lukukäsite, ajan ja paikan määrittelyt
- vahvistamme lapsen luonto- ja ympäristösuhdetta, vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjataan häntä kohti kestävä elämäntapaa
- herätämme lapsen kiinnostusta siitä teknologiaa ja luonnon ilmiöitä kohtaan

**Minä
kasvattajana**

Sisältö ja menetelmät

- tutustutan lapsen matemaattisiin ilmiöihin ja matematiikan osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä, esim. luokittelemalla, vertailemalla, asettamalla järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytämällä ja tuottamalla säännönmukaisuuksia
- tuen lukujonotaitojen kehittymistä esim. lorujen ja riimien avulla
- järjestän tilaisuuksia ja kannustan lasta kokeilemaan mittaamista ja harjoittelemaan sijainti- ja suhderekäsitteitä mm. liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla
- vahvistan lapsen geometrista ajattelua rakentelemalla, askartelemalla, muovailemalla
- avaan lapselle aikakäsitettyä vuorokauden- ja vuodenaikojä yhdessä havainnoimalla
- ohjaan lasta kiinnittämään huomiota matemaattisiin käsitteisiin päivittäisissä tilanteissa ja oppimisympäristöissä - kannustan ongelmanratkaisuun
- yhdessä lasten kanssa tutkimme ympäristöä, retkillä, keskustellen, tutkimalla luonnon ilmiöitä, tunnistamalla kasvi- ja eläinlajeja
- ohjaan havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja rakentelemalla ja kokeilemalla
- tutustutan lapset teknologisiin laitteisiin ja niiden käyttöön
- vahvistan lapsen suhdetta luontoon ja rakennettuun ympäristöön
- kannustan lasta tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan
- edistän kestävään elämäntapaa kasvamista ja ohjaan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin ympäristössä
- huolehdin siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävään elämäntapaan ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta kestävä elämäntavan ylläpitämisestä.

Kasvan, liikun ja kehityn

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhdessä huoltajien kanssa luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle.

Yleiset tavoitteet:

- innostamme lapsia liikkumaan monipuolisesti kaikkina vuodenaikoina hyödyntäen eri vuodenajoille ominaisia tapoja liikkua ohjattuna sekä arjen tilanteita hyödyntäen ulkona ja sisällä
- säännöllinen, lapsilähtöinen, monipuolinen ja tavoitteellinen liikunta
- iloitsemme liikkumisesta
- yhteistyössä huoltajien kanssa kannustamme liikkumaan myös vapaa-ajalla
- suhtaudumme myönteisesti ruokaan ja syömiseen sekä monipuolisiin ja terveellisiin ruokatottumuksiin - tuemme lapsen suhtautumista terveelliseen elämäntapaan
- tuemme lapsen valmiuksia terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä asioissa
- kehitämme lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja

**Minä
kasvattajana**

Sisältö ja menetelmät

- mahdollistan ulkoilun kaikkina vuodenaikoina, opetan ja kannustan lapsia perinteisiin pihaleikkeihin
- järjestän päivittäisen omaehtoisen liikkumisen sisällä ja ulkona
- järjestän säännöllisesti ja lapsilähtöisesti monipuolista ja tavoitteellista liikuntaa
- huomioin liikuntavälineiden turvallisuuden
- huolehdin, että liikuntavälineitä ovat lasten käytettävissä myös omaehtoiseen liikkumiseen
- järjestän retkiä ja mahdollisuuksia liikkua erilaisissa tiloissa ja vaihtelevissa maastoissa
- toteutan ruokakasvatusta varhaiskasvatuksen kansallisten ja kunnan omien ruokailusuositusten mukaisesti
- edistän myönteistä suhtautumista ruokaan ja ruokailuun
- ohjaan omatoimiseen ruokailuun
- ohjaan hyviin pöytätapoihin ja yhdessä syömisen kulttuuriin
- tuen lapsen valmiuksia huolehtia henkilökohtaisesta hygieniasta
- keskustelen lasten kanssa unen ja levon merkityksestä
- opetan ja ohjaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa
- opetan ja ohjaa lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja
- opetan ja ohjaan pyytämään ja hakemaan apua
- opetan ja ohjaan tunnistamaan omat, henkilökohtaiset rajat / henkilökohtainen koskemattomuus

4.6 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Tuemme perheiden ja lapsen osallisuutta, huomioimme kielen oppimiseen liittyvän tuen ja yksilölliset tarpeet sekä tuemme kielellistä, kulttuurista ja katsomuksellista moninaisuutta. Pedagogisesti laadukkaassa varhaiskasvatuksessa lasten kulttuurinen ja kielellinen tausta huomioidaan hoito-, kasvatusta ja opetustilanteissa sekä vanhempien kanssa käytävässä yhteistyössä.

Jos lapsen äidinkieli ei ole suomi, lapsi opettelee varhaiskasvatuksessa suomea tai ruotsia toisena kielenä. Maskussa varhaiskasvatusta annetaan suomen kielellä. Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen kysyntä on Maskussa vähäistä, joten ruotsin kielellä järjestettävää varhaiskasvatusta annetaan palvelusetelillä tai ostopalveluna lähikuntien päiväkodeissa. Maskun Tammenahjon päiväkodissa on järjestetty tarpeen mukaan ruotsin kielistä kielirikasteista varhaiskasvatusta.

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatustilanteissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kielenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen.

Näemme monikielisyyden voimavarana ja arvokkaana osaamisena. Tavoitteenamme on tukea lapsen monikielisyyttä. Lapsella on oikeus tavoitteelliseen ja säännölliseen suomen kielen opetukseen, joka toteutuu pääasiassa osana lapsen ryhmän hoito-, kasvatusta ja opetustilanteita. Lapsen suomen kieleen tutustumista ja opettelua ei rinnasteta varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen (luku 5). Kasvattajat arvioivat ryhmän toimintaympäristöä ja lapsen suomen kielen kehittymistä ja asettavat sitä kautta tavoitteita omalle toiminnalleen. Koko varhaiskasvatusryhmien henkilöstö on vastuussa lapsen kielellisen kehittymisen tukemisesta. Aikuinen toimii kielellisenä mallina lapsille kaikissa tilanteissa esim. leikin, ohjatun toiminnan sekä ruokailu-, ulkoilu- ja lepoaikojen yhteydessä, joten omaan kielenkäyttöön tulee kiinnittää huomiota ja mukauttaa se tilanteeseen sopivaksi. Kielen opettaminen toteutetaan suunnitelmallisesti ja pedagogisesti perustellusti muun toiminnan yhteydessä. Lapsi oppii suomen kieltä ollessaan yhdessä suomea puhuvien lasten ja kasvattajien kanssa ohjatussa toiminnassa ja leikki-tilanteissa. Kielen opetus tapahtuu muiden lasten läsnä ollessa, jossa lapset saavat hyvää kielellistä mallia suomea taitavammin puhuvilta lapsilta.

Käytämme KieliPeda- työmenetelmää ryhmän kielitietoisuuden ja lapsen suomen kielen seurannan apuna. Lapsen kanssa kuvataan, miten lapsen suomen kielen kehittymistä tuetaan varhaiskasvatuksessa. Suunnitelmaan kirjataan, miten lapsen kielellisten taitojen kehittymistä tuetaan päivittäisessä toiminnassa, arjen tilanteissa ja pienryhmissä.

Kannustamme vanhempia käyttämään lapsen omaa äidinkieltä lapsen kanssa. Päävastuu lapsen äidinkielen tukemisesta on vanhemmilla. Lapsen vahva oman äidinkielen taito edistää suomen kielen oppimista.

https://www.utu.fi/sites/default/files/media/Kielipeda_tyovaline.pdf

Eri kieli- ja kulttuuritaustoista tulevien lasten pedagogiikan suunnittelemisessa lähdemme liikkeelle osallisuuden tukemisesta esim. yhteiseen leikkiin pääseminen vahvistaa osallisuuden ja ryhmään kuulumisen tunnetta. Lapsi oppii kieltä seuraamalla ja jäljittelemällä muita lapsia ja aikuisia osana arjen toimintaa. Lapset tarvitsevat aikuisen tukea ja ohjausta päästäkseen mukaan toimintaan. Hyvä vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä on edellytys lapsen kielelliselle kehitykselle. Lapsen vahvuudet, taidot ja kiinnostuksen kohteet ovat myös suomen kielen oppimisen lähtökohta, kuten muussakin oppimisessa. Osallisuus tukee toimintaan sitoutuneisuutta ja sitä kautta oppimista. Lapsi oppii kieltä myös muilta lapsilta erilaisissa tilanteissa.

Suomen kielen oppimisessa korostuu toiminnallisuus ja arjen tilanteiden kielellinen tuki eleiden, kuvien, esineiden ja tukiviittomien avulla. Toistot, rutiinit, tutut leikit, lorut ja laulut auttavat kielen omaksumisessa. Ääneen lukemisella on iso merkitys kielen oppimiselle ja sanavaraston kehittymiselle. On tärkeä muistaa, että tavoitteena on kielen käyttäminen eikä täydellinen osaaminen. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa ja luoda tilanteita lapselle, että hän saa tunteen osaamisestaan ja että sillä mitä hän sanoo, on merkitystä.

Eri kieli- ja kulttuuritaustaisen perheiden vanhempien kanssa vuorovaikutus ja keskinäisen ymmärryksen luominen on olennaisen osa kasvattajien työtä. Se edellyttää moninaisuuden ymmärtämystä ja kunnioitusta. Kerromme huoltajille suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huolehdimme, että huoltajat saavat riittävästi tietoa päivittäisestä toiminnasta, retkistä, aikatauluista sekä lapsen oppimisesta, onnistumista ja haasteista. Jos huoltajan kielitaito ei riitä asioiden käsittelemiseen suomen kielellä esim. lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa tai vasukeskustelussa, keskusteluihin varataan tulkki. Päivittäisessä tiedonvaihdoissa, käytämme selkokielisiä tekstejä ja kuvien avulla tuettuja viestejä.

Minä kasvattajana

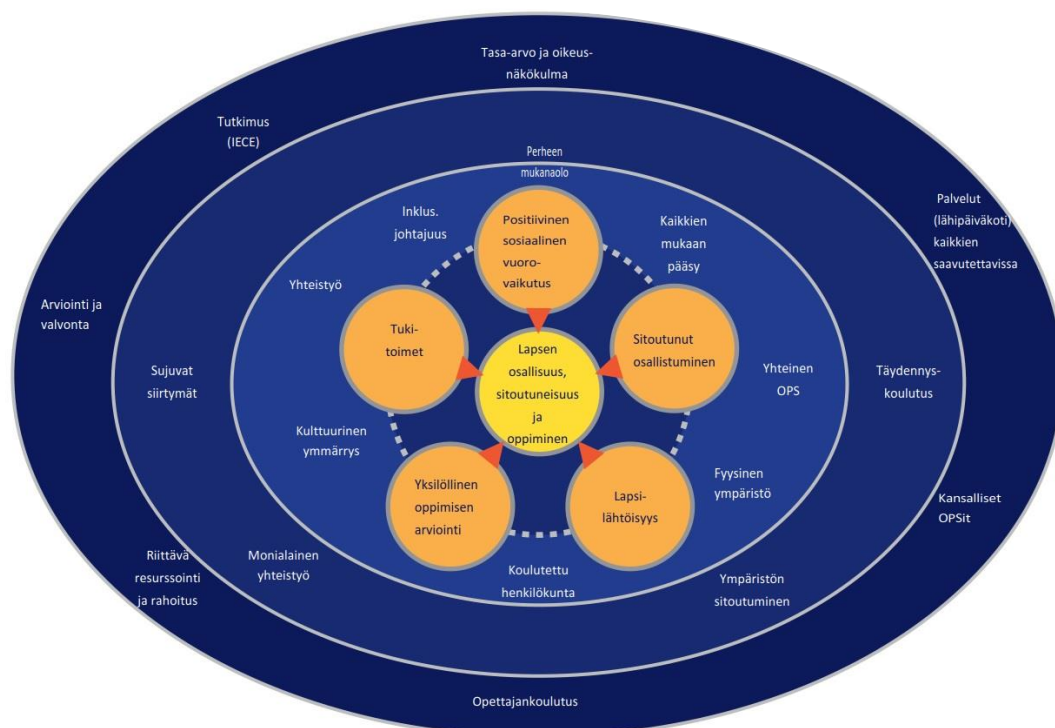
- ymmärrän kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä, oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja osallisuudessa
- ymmärrän oman äidinkielen merkityksen toista kieltä opeteltaessa
- olen tietoinen omasta tavastaan käyttää kieltä ja sen merkityksestä kielen oppimisessa
- rakennan vuorovaikutusta, joka takaa kaikkien lasten osallisuuden
- opetan kuhunkin toimintaan liittyvää sanastoa toiminnallisesti, luonnollisena osana arkea ja pedagogista toimintaa
- hyödynnän kielen kehitystä tukevia keinoja esim. kuvia sekä pedagogisia keinoja esim. kieltä opettavat leikit, laulut ja kuvakirjat toiminnassa
- kuuntelen, tunnistan ja ymmärrän eri näkemyksiä sekä pohdin omia arvoja ja asenteitani
- toimin mallina lapsille ihmisten myönteisessä ja kunnioittavassa kohtaamisessa

5. Lapsen tuki

5.1 Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Tuen järjestämisen lähtökohtana on lapsen etu ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Jokaisen lapsen pitää saada tukea, joka mahdollistaa oppimisen ja yhteenkuuluvuuden kokemuksen yhteisössä. Lapsella on oikeus riittävään kasvun ja oppimisen tukeen heti tuen tarpeen ilmetessä. Oikea-aikaisesti annettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempiä tuen tarpeiden moninaistumista.

Kuvio. Inklusiivisen varhaiskasvatuksen ekosysteeminen malli

Tuen järjestämisen perustana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen. Maskussa varhaiskasvatusjohtaja tekee hallintopäätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta.

Tuen toteutuksen perustana on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusion periaatteisiin. Tuen tarpeen havainnointi ja tuen antaminen kuuluu koko henkilöstölle. Tuen tarjoaminen on jokaisen varhaiskasvatuksen ammattilaisen tehtävä ja velvollisuus.

Tukea tarvitsevalle lapselle tarjotaan varhaiskasvatuspaikkaa mahdollisuuksien mukaan lähipäiväkodista tai perhepäivähoidosta. Rakenteellisenä tukena ryhmäkokoa voidaan pienentää, lisätä henkilöstöresurssia tai vahvistaa henkilöstörakennetta. Lisäresurssina ryhmässä voi olla esimerkiksi ryhmäavustaja, jonka tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ryhmäavustaja auttaa muita lapsia, kun varhaiskasvatuksen opettaja toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa.

Varhaiskasvatusyksikön johtaja vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla. Johtaja huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää johtajan, veon ja henkilöstön tiivistä yhteistyötä.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo) toimii kasvun ja oppimisen tuen asiantuntijana. Maskussa työskentelee kolme varhaiskasvatuksen erityisopettajaa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja antaa tietoa, ohjausta ja tukea varhaiskasvatuksen henkilöstölle lapsen kehityksen ja oppimisen tuen tarpeen arvioinnissa, suunnittelussa ja toteutuksessa. Arjen vastuu tukea tarvitsevan lapsen kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta on varhaiskasvatuksen henkilöstöllä. Veo osallistuu tuen toteutukseen yhdessä henkilöstön kanssa. Veo ja varhaiskasvatuksen opettaja ovat yhteistyössä vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista.

Perhepäivähoidossa tuen suunnittelu ja arviointi tehdään yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

♣*Lapsella on oikeus olla ensisijaisesti lapsi, eikä häntä tule nähdä erityisen tarpeittensa, diagnoosinsa tai vammansa määrittämänä.*

♣*Huolehtiva, kaikkien lasten yksilölliset tarpeet hyväksyvä ympäristö mahdollistaa lapselle kasvamisen ilolla.*

♣*Kun lapsen oikeudet toteutuvat, jokainen lapsi saa olla oma itsensä, ainutkertainen ja yhdenvertainen*

*"Mitä ajattelet ja sanot minusta
Sitä luulet minusta.
Sinä olet sellainen minulle
Miten minut näet.
Usko kuitenkin
Että
Mitä teet minulle
Miten kuuntelet minua
Sellainen minusta tulee." (Palsio 1994)*

5.2 Yhteistyö tuen aikana

Kun huoli lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvistä asioista herää, asiasta puhutaan huoltajien kanssa. Ryhmien henkilöstö konsultoi veoa, joka osallistuu tarvittaessa yhteiseen keskusteluun huoltajien kanssa. Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Huoltajien kanssa yhteistyössä suunnitellaan ja sovitaan, miten lasta tuetaan varhaiskasvatuksessa ja kotona. Kun lapselle haetaan tuen päätöstä, veo osallistuu vanhempien kanssa käytävään keskusteluun ja huolehtii kuulemisprosessista. Tarvittaessa lapsi ohjataan neuvolan kautta asiantuntijoiden tarkempiin tutkimuksiin.

Varhassa toimii alueellinen monialainen lasten kuntoutustyöryhmä Monark, jossa asiantuntijoina toimivat terveydenhoitaja, psykologi, puheterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti, terveystieteiden lääkäri ja/tai lasten avopediatri, sosiaalityöntekijä ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Tarvittaessa mukaan tulevat perheneuvonta Hermannin ja vammaispalvelujen edustajat. Työryhmä arvioi ja suunnittelee lapsen mahdollisia kuntoutustarpeita sekä tukitoimia. Asioiden käsittelyyn tarvitaan huoltajien kirjallinen suostumus. On tärkeää, että lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä lasta kuntouttavien asiantuntijoiden kanssa. Heidät voidaan pyytää mukaan myös lapsen vasukeskusteluihin, jolloin saamme arvokasta tietoa puolin ja toisin lapsen kehityksestä eri ympäristöissä ja tietoa hyödynnetään arjen pedagogiikassa ja ja vasun tavoitteiden suunnittelussa.

Pidennetty oppivelvollisuus

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään yleensä vuotta ennen esiopetusvuoden alkua ja on tärkeää, että huoltajat saavat ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Oikeus oppivelvollisuutta edeltävään maksuttomaan esiopetukseen voi toteutua sen vuoden syksystä, jolloin lapsi täyttää 5- vuotta eli vuotta ennen hänen oppivelvollisuutensa alkua. Huoltajat hakevat lapselle pidennettyä oppivelvollisuutta. Maskussa sivistysjohtaja tekee päätöksen pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta. Päätöksen perusteluina tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto. Mahdollinen ensimmäinen esiopetusvuosi toteutetaan yleensä lapsen omassa päiväkotiryhmässä. Esiopetus toteutetaan aina esiopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti riippumatta siitä missä sitä annetaan. Tarvittaessa lapsi voi jatkaa päiväkodin ryhmässä myös toisen esiopetusvuotensa. Tarvittavat pedagogiset asiakirjat kirjataan sähköiseen järjestelmään.

Tiedonsiirto esiopetukseen

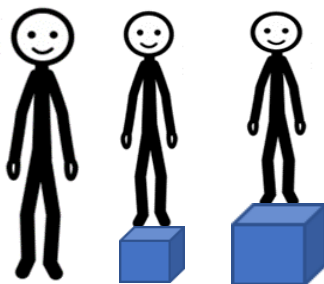
Veo välittää tietoa esiopetukseen siirtyvien lasten tuen tarpeista ja osallistuu tulevien esiopetusryhmien resurssien suunnitteluun. Erityistä tukea saavien lasten kohdalla järjestetään tiedonsiirto-/ vasu-arviointikeskustelu yhdessä varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien sekä mahdollisten asiantuntijoiden kanssa. Lapsen viimeisimmät lausunnot ja neuvolan ICF-lomake siirretään esiopetukseen. Pedagoginen tieto siirtyy sähköisen järjestelmän kautta.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Laadukas varhaiskasvatuksen pedagogiikka on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Lasta tuetaan pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtapoilla. Näihin kuuluvat muun muassa selkeä päiväjärjestys, oppimisympäristöjen muokkaaminen, ryhmien joustava muuntelu ja suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen. Mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen tarpeisiin ja lapsi tarvitsee tukea ryhmässä toimimiseen, määritellään lapselle sopivin tuen taso ja tuen muodot tuen antamisen periaatteiden mukaisesti.

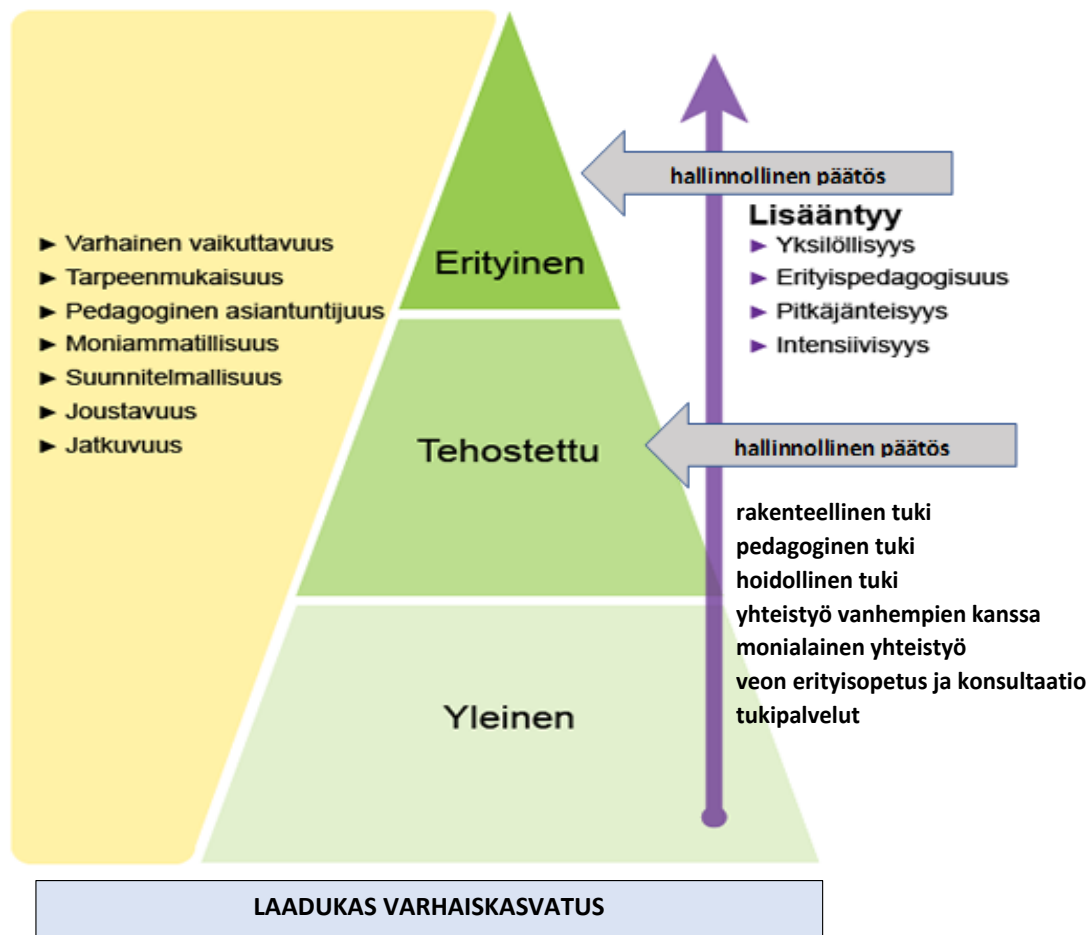
Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta.

Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tukitoimista ja apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa, joita ovat mm. liikkumiseen ja muihin fyysisiin toimintoihin liittyvät järjestelyt, kuten pyörätuoliliuskat ja kaiteet tai lapsen kommunikaatioon, näköön, kuuloon, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen liittyvät apuvälineet, kuten kommunikointia tukevat lelut, digitaaliset sovellukset, pelit tai äänikirjat.

”Osa tarvitsee enemmän, saadakseen yhtä paljon.”

Mikäli varhaiskasvatusta järjestetään ensisijaisesti kehitysvammaisen lapsen erityisen yksilöllisen hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi ja tavoitteena on edistää hänen suoriutumistaan päivittäisistä toiminnoista, on kysymyksessä kehitysvammalain mukainen erityishuolto. Mikäli varhaiskasvatus on kirjattu lapsen erityishuoltosuunnitelmaan, palvelu on tällöin asiakasmaksulain mukaisesti maksutonta sosiaalipalvelua.

Kuvio. Kolmitasoisien tuen malli varhaiskasvatuksessa

Yleinen tuki

- osa varhaiskasvatuksen perustoimintaa
- kaikki varhaiskasvatuksessa olevat lapset saavat yleisessä tuessa yksilöllisesti tarvitsemaansa tukea
- lasta tuetaan suunnittelemalla ja eriyttämällä varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa
- kaikki tuen muodot sekä yhteistyön ja konsultoinnin tavat ovat tarpeen mukaan käytettävissä myös yleisessä tuessa
- yleinen tuki on intensiteetiltään matalampaa kuin tehostettu tai erityinen tuki, ja käytössä on yksittäisiä tuen muotoja (ks. pedagoginen työkalupakki)

- varhainen tuen tarpeen tunnistaminen ja ennaltaehkäisevä toiminta korostuvat yleisessä tuessa
 - kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan
 - tuen aloittaminen ei edellytä erityisiä tutkimuksia tai hallintopäätöstäpäätöstä, mutta mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös
- Yleisen tuen tukitoimia ovat mm.
- oppimismenetelmät ja oppimisympäristön järjestelyt
 - struktuuri ja päivärytmi
 - rakenteelliset ratkaisut esim. pienryhmät
 - vuorovaikutuksen vahvistaminen
 - luottamuksellinen ja avoin kasvatusyhteistyö

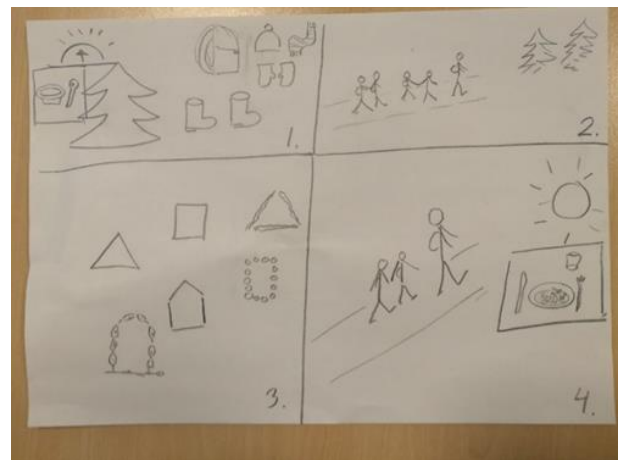
Tehostettu tuki

- kun yleinen tuki ei riitä, annetaan tehostettua tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti
 - aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä ja ei edellytä asiantuntijalausuntoja
 - on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki
 - aloittamisesta keskustellaan yhdessä huoltajien, varhaiskasvatushenkilöstön, varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden kanssa
 - seurataan ja arvioidaan säännöllisesti ja suunnitelmaa tarkistetaan vastaamaan lapsen tuen tarvetta
 - kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan
- Tehostetun tuen tukitoimia ovat mm.
- säännölliset ja samanaikaisesti toteutettavat useat tuen muodot (ks. pedagoginen työkalupakki)
 - hyvinvointia ja osallisuutta tukevat järjestelyt
 - säännöllinen arviointi ryhmän henkilöstön ja veon kesken
 - pedagogiset ja rakenteelliset ratkaisut (esim. ryhmärakenne, ryhmäavustaja)
 - tuen edellyttämä yhteistyö (esim. terapeutit, veo, lasten kuntoutustyöryhmä)

Erityinen tuki

- aloitetaan, kun yleinen tai tehostettu tuki ei riitä.
- erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen.
- tuen tarpeen mukaan lapsi voi siirtyä suoraan yleisestä tuesta erityiseen tukeen
- on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso
- muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista.

- veon erityispedagoginen osaaminen on lapsen yksilöllistä ja suunnitelmallista tukemista ja ohjausta
 - tiivis yhteistyö ja tuen toteutuksesta sopiminen huoltajien sekä muiden mahdollisten asiantuntijoiden (esim. terapeutit, psykologi) kanssa
 - kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan
- Erityisen tuen tukitoimia ovat mm.
- yksilöllisemmät erityisen tuen keinot
 - ryhmäavustaja (tarve arvioidaan yksilöllisesti)
 - pedagogiset ja rakenteelliset resurssit
 - monialainen yhteistyö

Tuen muodot

Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti ja niitä voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tuen muotoja.

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa.

Tukitoimet tulee ensisijaisesti järjestää niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

Pedagogisia tuen muotoja

- toistuvat toiminnot sekä selkeä ja ennakoitava päivärytmi
 - sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat esim. puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut
 - yhteiset ja johdonmukaiset pedagogiset työtavat ja menetelmät
 - varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi
- Ensisijaisesti käytetään toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää. Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana.

Rakenteellisia tuen muotoja

- henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen
- ryhmän lapsimäärän pienentäminen
- henkilöstön mitoitukseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- erityisopetus tai veon konsultaatiotuki
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen

Tavoitteena on, että tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Hoidollisen tuen muotoja

- menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen
- terveydenhoidollisten tarpeiden huomiointi esim. lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet
- sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehtävä yhteistyö esim. varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjaus ja konsultointi

Lapsen lääke- sairaudenhoidosta päätetään tapauskohtaisesti ja hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

5.4 Lapsen tuen arviointi

Lapsen tuen tarvetta, sekä tuen riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa lapsen vasuarviointikeskustelussa keväällä tai tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi voi alkaa ryhmän henkilökunnan aloitteesta, jolloin edetään toimintaohjeen mukaisesti.

Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen.

Lapsen mielipide ja toivomukset huomioidaan ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista.

Veo osallistuu lapsen tuen arviointiin ja tuen suunnitelman laadintaan yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Lisäksi voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveysviranomaisten asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

5.5 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso, muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Vastuu kirjaamisesta on varhaiskasvatuksen opettajalla. Lapsen ja huoltajan mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa. Lapsen kuulemisessa hyödynnetään konkreettisia apuvälineitä esim. kuvia ja haastattelut ja myös lapsen mielipide selvitetään tuen osalta. Lapsen vasu ja tuen suunnitelma tulee kirjata viivytyksettä hoitosuhteen ja toimintakauden alusta viimeistään kolmen kuukauden kuluessa.

Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa. Toimintakauden aikana tehdyt täydennykset ja lisäykset lisätään päiväyksiin lapsen vasuun. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen pedagogiseen asiakirjaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisten aiemmin toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi. Arviointi pitää sisällään kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toimista lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat yksilöllisesti lapsen etua.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista. Mikäli lapsen tuen tarvetta on arvioitu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, tulee arviointi huomioida annettaessa tehostetun tai erityisen tuen hallinnollista päätöstä tai päätöstä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjataan luvussa 1.2. kuvatus lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio

Hoidolliset tuen muodot

- perushoittoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveyspalvelut, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta.

5.6 Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselleen.

Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu.

Varhaiskasvatuslain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta. Lapsen saadessa varhaiskasvatusta ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatuksessa hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämisvastuussa oleva kunta. Myös palvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen. Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kunkin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Päätöksellä ei voida päättää lapsen sosiaali- ja terveystukipalveluista, kuten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä tai vammaispalvelulain mukaisista palveluista ja tukitoimista.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

5.7 Toimintaohje Maskun varhaiskasvatuksen henkilöstölle tehostetun ja erityisen tuen hakemisesta

Tehostettu tuki varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on voimakkaampaa ja yksilöllisempää, jota annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana. Tukea annetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tuen tehostaminen voi johtua lapsen väliaikaisesta tuen tarpeesta mutta myös pidempiaikaisesta tuen tarpeesta. Aloite tuen tehostamiseksi voi tulla varhaiskasvatuksen henkilöstöltä tai huoltajalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee ratkaisun tuen tehostamisesta yhteistyössä varhaiskasvatuksen järjestäjän kanssa.

Veot (kunnan ja yksityisen), varhaiskasvatusyksikön johtajat ja varhaiskasvatusjohtaja pitävät tarvittaessa ”tuen klinikoita” ennen hakemuksen laatimista, jossa käydään läpi nimettömänä tuen tasoille siirrettävät lapset.

Kun tehostettua tukea haetaan

- Huoltajien kanssa käydään etukäteen sovittu keskustelu ja tuki kirjataan lapsen vasuun
- Veo ilmoittaa kuulemisesta huoltajille kirjallisesti Wilma -viestillä tai sähköpostilla
- Tehostetun tuen päätökset eivät edellytä diagnoosia, kuntoutustarvetta tai kuntoutuksen olemassaoloa.
- Hakemukseen kirjoitetaan tehostetun tuen aloituspäivämääräksi se, jolloin tuki on aloitettu (vaikka päätös tulee kuulemisen jälkeen)
- Veo ilmoittaa varhaiskasvatusjohtajalle ja varhaiskasvatusyksikön johtajalle suunnitelluista tuen tasoille siirtymisistä.
- Vasussa tulee mainita tuen muoto, tuen järjestämispaikka, tukipalvelut. Tuki voi olla mm. rakenteellista, hoidollista tai pedagogista.
- Varhaiskasvatusjohtaja tekee hakemuksen pohjalta oikaisuvaatimuskelpoisen hallintopäätöksen. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen. Hallintopäätökseen kirjatut tukitoimet ovat kirjattuna yksityiskohtaisemmin vasussa. Kunnan yksiköissä olevien osalta vasua ei tarvitse toimittaa hakemuksen liitteenä (Wilmassa). Yksityisten osalta vasukopio toimitetaan hakemuksen mukana. Hallintopäätös annetaan tiedoksi huoltajille, varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, sivistysjohtajalle, varhaiskasvatusyksikön johtajalle ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalle. Yksityisten osalta päätös tulee tiedoksi salatulla sähköpostilla/kirjepostina em. tavoin.

Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Tällöin kyseessä on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityisen tuen antaminen ei edellytä tehostetun tuen saamista. Mikäli tuen tarve vaatii erityisen tuen antamista, voi lapsi siirtyä suoraan yleisestä tuesta erityiseen tukeen. Erityinen tuki muodostuu useista tukimuodoista, tukipalveluista ja luonteeltaan se on jatkuvaa tai kokoaikaista. Varhaiskasvatuksessa ei laadita pedagogista selvitystä erityisen tuen aloittamiseksi.

Kun erityistä tukea haetaan

→Huoltajien kanssa käydään etukäteen sovittu keskustelu ja tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan

→Veo ilmoittaa kuulemisesta huoltajille kirjallisesti Wilma -viestillä tai sähköpostilla

→Erityisen tuen päätökset eivät edellytä diagnoosia, kuntoutustarvetta tai kuntoutuksen olemassaoloa.

→Veo ilmoittaa varhaiskasvatusjohtajalle ja varhaiskasvatusyksikön johtajalle suunnitelluista tuen tasoille siirtymisistä.

→Vasussa tulee mainita tuen muoto, tuen järjestämispaikka, tukipalvelut. Tuki voi olla mm. rakenteellista, hoidollista tai pedagogista.

→Varhaiskasvatusjohtaja tekee hakemuksen pohjalta oikaisuvaatimuskelpoisen hallintopäätöksen. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen. Hallintopäätökseen kirjatut tukitoimet ovat kirjattuna myös vasussa. Kunnan yksiköissä olevien osalta vasua ei tarvitse toimittaa hakemuksen liitteenä (Wilmassa). Yksityisten osalta vasukopio toimitetaan hakemuksen mukana. Hallintopäätös annetaan tiedoksi huoltajille, varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, sivistysjohtajalle, varhaiskasvatusyksikön johtajalle ja ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalle. Yksityisten osalta päätös tulee tiedoksi salatulla sähköpostilla em. tavoin.

Esiopetuksessa yllä olevan ohjeistuksen lisäksi huomioitavaa

1. Kun lapsi on jo tehostetun tuen piirissä siirtyessään esiopetukseen:
 - pedagoginen arvio tehdään Wilmaan esiopetuksen alkaessa vasua hyödyntäen
 - tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan
 - huoltajan kuuleminen (ks. prosessi)

- hallintopäätöksen tarkistaminen (hallintopäätös tehdään vain täydentävään varhaiskasvatukseen, päätöksessä viitataan esiopetusaikaan ja perusopetuslakiin, jonka mukaan tehostetusta tuesta ei tehdä hallintopäätöstä)

2. Kun esiopetuksessa oleva lapsi siirretään tehostettuun tukeen:

- pedagoginen arvio Wilmaan
- tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan
- huoltajan kuuleminen (ks. prosessi)
- hallintopäätöksen tekeminen: hallintopäätös tehdään vaan täydentävän varhaiskasvatuksen osalta, koska perusopetuslaki ei tunne tehostetun tuen hallintopäätöstä. Tuki luonnollisesti huomioidaan kuitenkin koko päivän ajan, myös esiopetusaikana. Tehostetun tuen hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatusjohtaja.

3. Kun esiopetuksessa oleva lapsi on jo erityisessä tuessa siirtyessään esiopetukseen

- pedagoginen selvitys tehdään Wilmaan esiopetuksen alkaessa
- tuki kirjataan HOJKS:n
- huoltajan kuuleminen (ks. prosessi)
- hallintopäätöksen tarkistaminen, hallintopäätös tehdään täydentävään varhaiskasvatukseen ja esiopetusajalle, huomioitava perusopetuslaki § 17 ja varhaiskasvatuslaki 3a luku 15e§

4. Kun esiopetuksessa oleva lapsi siirretään erityiseen tukeen

- pedagoginen selvitys tehdään Wilmaan esiopetuksen alkaessa
- tuki kirjataan HOJKS:n
- huoltajan kuuleminen (ks. prosessi)
- erityisen tuen hallintopäätös: hakemus toimitetaan varhaiskasvatusjohtajalle, joka toimittaa sen sivistysjohtajalle päätöksentekoon
- hallintopäätös tehdään täydentävään varhaiskasvatukseen ja esiopetusajalle, huomioitava perusopetuslaki § 17 ja varhaiskasvatuslaki 3a luku 15e§

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Maskun kunnassa ei ole tällä hetkellä vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan perustuvaa varhaiskasvatusta.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen Maskun varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.

Arvioinnin tasot

- yksilötaso
- yksikötaso (kunta tai yksityinen tuottaja)
- järjestäjätaso
- kansallinen taso

Arviointi on varhaiskasvatustoimintaa koskevan tiedon systemaattista keruuta, analysointia ja tulkintaa.

Varhaiskasvatuksen kehittävä arviointi suuntaa tulevaisuuteen, siihen mitä me voimme tehdä huomenna toisin.

Arviointi tarjoaa aina mahdollisuuden oppia jotain uutta.

Arvioinnin tekijät eivät katso vain taaksepäin vaan suuntaavat katseen tulevaisuuteen ja miettivät, mihin suuntaan haluamme toimintaa kehittää.

Kuka arvioi?

- Varhaiskasvatuksen arviointi- ja kehittämistyöstä vastaavat varhaiskasvatusjohtaja ja sekä varhaiskasvatuksen esimiehet.
- Laadun arviointi on jatkuva ja luonnollinen osa arkipäivän kehittämistyötä.
- Arviointia toiminnasta tekevät henkilöstö, huoltajat ja lapset.

Varhaiskasvatuksen arvioinnissa keskiössä on henkilöstön toiminta. Päivittäinen oman toiminnan ja pedagogisesti toteutetun työn reflektointi on tärkeä osa varhaiskasvatuksen kehittävää työtä. Arviointia ei voi toteuttaa ilman yhteisiä tavoitteita

Tarvitsemme systemaattista arviointia ja arviointia ei toteuteta vain arvioinnin itseisarvon vuoksi tai ulkopuolisia varten, vaan se kytkeytyy aina oman toiminnan kehittämiseen ja

varhaiskasvatuksen laadun parantamiseen. Arviointitiedon keräämistä tärkeämpää on itse arviointiprosessi ja siitä seuraava kehittäminen. Arviointi onkin jatkuva sykli.

Yksilötasolla

Lapsen vasu laaditaan viimeistään kolmen kuukauden kuluttua varhaiskasvatuksen aloittamisesta. Vasu laaditaan sähköiseen järjestelmään tai paperiversiona (pph). Vasulomakkeena käytetään Opetushallituksen mallilomaketta.

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan kerran vuodessa, yleensä keväisin. Vasua on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Jokaiselle toimintakaudelle laaditaan uusi varhaiskasvatussuunnitelma

Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä aiemmin kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsi osallistetaan arviointiin kehitystasoonsa sopivalla menetelmällä, esim. haastattelemalla tai kuvien avulla. Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Yksikkötasolla

Maskun varhaiskasvatuksessa toimintakauden alussa luodaan tavoitteet toiminnalle, indikaattorien ja kriteerien pohjalta (Karvi; varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset). Varhaiskasvatuksen laatua kuvaavat rakennetekijät ja prosessitekijät on eroteltu toisistaan. Indikaattorit puretaan niitä tarkemmin määrittäviksi arviointiperusteiksi eli kriteereiksi. Kriteerit ovat selkeitä, varhaiskasvatuksen käytäntöjä mahdollisimman konkreettisesti kuvailevia väittämiä tai kysymyksiä, joiden pohjalta toimintaa voidaan

arvioida. Nämä ovat osana ryhmävasua ja toimintasuunnitelmaa, työkaluksi ja arvioinnin kohteiksi. Tiimit keskustelevat ja kirjaavat toimintamallit omaan lapsiryhmään sopiviksi.

Laadun prosessitekijät ovat varhaispedagogiikan ydintoimintoja, joilla on suora yhteys lapsen kokemuksiin. Sen vuoksi varhaiskasvatuksen prosesseihin liittyvien laadun indikaattorien toteutumista arvioidaan ainoastaan pedagogisen toiminnan tasolla.

Jokainen ryhmä laatii oman ryhmävasun toimintakauden alussa. Sen tavoitteiden toteutumista arvioidaan toimintakauden aikana ja lopussa. Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

Laadun prosessitekijöitä arvioidaan vuosittain Valssi -laadunarviointijärjestelmää hyödyntäen. Valssi on kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen eli Karvin luoma ja sitä hyödynnetään arviointityössä ympäri Suomen. Valssin tarkoituksena on tuottaa tietoa, jota organisaatiot voivat hyödyntää oman toimintansa kehittämisessä. Valssi-itsearviointi koostuu sekä Karvin ylläpitämästä digitaalisesta palvelusta, että sitä hyödyntävästä arviointiprosessista.

Strukturoidussa arviointiprosessissa arvioidaan varhaiskasvatusta monella eri tasolla ja tietoja raportoidaan Valssi -digijärjestelmään. Prosessista ja sen tuloksista laaditaan kunnan yhteiset arviointitulokset, jotka julkaistaan Maskun kunnan internetsivuilla. Valssin avulla pystytään arvioimaan varhaiskasvatusta laajasti ja tuotetun tiedon avulla Maskun kunnassa pystytään tunnistamaan organisaation vahvuudet ja kehittämisen kohteet. Valssi-arviointia tehdään kehittävän arvioinnin periaatteella, joka on varhaiskasvatuksen arviointia ohjaava toimintaperiaate. Kehittävä arviointi korostaa sitä, että arviointia tehdään oman toiminnan kehittämistä varten ja lähtökohtana on, että lopputuloksia tärkeämpää on itse arviointiprosessi.

Järjestäjätasolla

Maskussa toteutetaan kevätkauden aikana arviointi, johon lapsilla ja heidän huoltajillaan on mahdollisuus osallistua. Keskeiset arviointitulokset julkistetaan ja tulokset viedään varhaiskasvatus- ja opetuslautakuntaan tiedoksi. Paikallisen tason arviointiin osallistuvat myös kunnan yksityiset palveluntuottajat.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja yksityisten palveluntuottajien tulee huomioida, että rakenteellisilla ratkaisuilla ja toimenpiteillä luodaan pohjaa pedagogiikan ydintoiminnoille.

Toisin sanoen, jos rakenteet eivät ole kunnossa, eivät prosessitkaan ole yleensä laadukkaita. Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa.

Valssi-varhaiskasvatuksen laadunhallintajärjestelmää hyödynnetään myös rakenteiden laadun arvioinnissa. Karvin luomassa Valssi-digijärjestelmässä on arviointityökaluja myös varhaiskasvatuksen laadun rakennetekijöihin liittyen ja niitä hyödynnetään vuosittain

Maskun kunnassa. Arviointiprosessiin osallistuvat eri varhaiskasvatuksen ammattilaiset ja saatua tietoa hyödynnetään kehittämistyössä. Rakenteiden arvioinnin kuntakohtainen arviointitulos julkaistaan kunnan nettisivuilla.

Kansallisella tasolla

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Maskun varhaiskasvatus vastaa kansallisen tason kyselyihin ja saadulla tiedolla kuten kaikkien muiden tasojen arvioinnin tuloksia hyödynnetään varhaiskasvatuspalvelujen johtamisessa ja kehittämisessä. Karvi tuottaa ajan myötä kansallisia yhteenvetoja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten myös Valssi-digijärjestelmään kertyneestä tiedosta.

